

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Казначейське обслуговування державного бюджету за видатками

Студента 2 курсу, 2м групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціалізації «Державні фінанси»

Антоненко Іллі
Дмитровича

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Срмошенко Лариса
Вадимівна

Гарант освітньої програми
завідувач кафедри фінансів,
заслужений діяч науки і техніки України
д.е.н., професор

Чугунов Ігор
Якович

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА ВИДАТКАМИ ..	6
1.1. Характеристика казначейського обслуговування державного бюджету за видатками.....	6
1.2. Зарубіжний досвід казначейського обслуговування державного бюджету.....	11
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА ВИДАТКАМИ .	18
2.1. Аналіз стану виконання державного бюджету за видатками за 2015-2017 рр.	18
2.2. Впровадження інформаційних технологій в обслуговування розпорядників бюджетних коштів.....	31
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА ВИДАТКАМИ .	39
3.1. Стратегічні напрями вдосконалення казначейського обслуговування державного бюджету за видатками.....	39
3.2. Удосконалення внутрішнього контролю в системі казначейства.....	42
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	58

ВСТУП

Актуальність теми. Проблема підвищення ролі казначейських органів в організації бюджетного процесу українським Урядом проголошено як стратегічне завдання на найближчу перспективу. На державну казначейську службу України як учасника бюджетного процесу покладено здійснення найважливішого етапу, а саме виконання державного бюджету за видатками, оскільки стан виконання бюджету дає можливість побачити результативність прогнозованих та планових показників, дає змогу передбачити наскільки реальними можуть бути показники економічного й соціального розвитку країни, дозволяє визначити точність запланованих видатків бюджету, виявити резерви фінансових ресурсів та найважливіші напрями їх спрямування, зробити аналіз доцільності та ефективності спрямування коштів на виконання певних функцій та завдань, можливість здійснити контроль за прийняттям зобов'язань і уникнути незапланованого дефіциту бюджету.

Таким чином, необхідність теоретичного та практичного вирішення зазначених дискусійних проблем визначили актуальність обраної теми випускної кваліфікаційної роботи.

Значний внесок у розроблення теоретико-методологічних засад і практичних аспектів, пов'язаних із дослідженням стану та організації казначейського обслуговування державного бюджету за видатками в Україні зробили такі вчені: Н. І. Богомолва, І. М. Боярко, Н. А. Дехтяр, О. В. Дейнека, В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, В. Б. Тропіна, В. М. Федосов, І. Я. Чугунов та інші.

Мета роботи – теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо організації казначейського обслуговування державного бюджету за видатками в Україні.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- надати характеристику казначейського обслуговування державного бюджету за видатками;
- дослідити зарубіжний досвід казначейського обслуговування державного бюджету;
- провести аналіз стану виконання державного бюджету за видатками за 2015-2017 рр.;
- виявити особливості впровадження інформаційних технологій в обслуговування розпорядників бюджетних коштів;
- обґрунтувати стратегічні напрями вдосконалення казначейського обслуговування державного бюджету за видатками;
- виявити шляхи вдосконалення внутрішнього контролю в системі казначейства.

Об'єкт дослідження – казначейське обслуговування державного бюджету за видатками.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні відносини, що виникають при формуванні та реалізації напрямків підвищення ефективності казначейського обслуговування державного бюджету за видатками в Україні.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність методів, які ґрунтуються на сучасних теоретико-методологічних підходах, що дозволило забезпечити концептуальну єдність дослідження. Системний та структурний методи використано при виявленні складових інституту напрямків підвищення ефективності казначейського обслуговування державного бюджету за видатками в Україні у системі державного регулювання економіки. Методи наукового абстрагування, синтезу, порівнянь та експертних оцінок застосовано при обґрунтуванні напрямків підвищення ефективності казначейського обслуговування державного бюджету за видатками в Україні.

Наукова новизна. Уточнено сутність поняття «видатки бюджету»: Видатки бюджету - складна система розподілу і перерозподілу грошових коштів і фінансових потоків, які направляються на економічне забезпечення

діяльності держави і муніципальних утворень виходячи з необхідності орієнтування на кінцевий результат;

Практичне значення одержаних результатів полягає у сформульованих та обґрунтованих у роботі наукових положеннях, висновках і пропозиціях щодо оптимізації напрямків підвищення ефективності казначейського обслуговування державного бюджету за видатками в Україні в системі державного регулювання економіки.

Основні положення випускної кваліфікаційної роботи доповідалися на Всеукраїнській науковій студентській конференції «Фінансова політика економічного зростання» (м.Київ, 17-18 травня 2018 р.), опублікована стаття в збірнику наукових студентських робіт КНТЕУ.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА ВИДАТКАМИ

1.1. Характеристика казначейського обслуговування державного бюджету за видатками

Бюджет завжди був важливим інструментом впливу на розвиток економіки та соціальної сфери. За ринкових умов господарювання він не повинен втрачати своєї ролі в економічному розвитку держави. Незважаючи на заходи, що провадяться урядом щодо роздержавлення та приватизації, та поглиблення ринкових відносин необхідно однак залучати державні кошти. Це зумовлено, по-перше, тим, що значною залишається частка державного сектора економіки, що вимагає розробки державних інвестиційних програм, згідно з якими здійснюється бюджетне фінансування капітальних витрат. По-друге, для стабілізації економіки та розвитку підприємництва потрібна фінансова допомога держави у вигляді надання трансфертів [6, с. 98].

На даний час в Україні важливого значення набуває комплексне теоретичне і практичне дослідження видаткової частини державного бюджету. Все це зумовлене необхідністю розширення та зміцнення фінансової бази органів державного самоврядування, вирішення низки проблем, пов'язаних з удосконаленням методів використання фінансових ресурсів адміністративно-територіальних утворень.

Державний бюджет – це централізований фонд грошових ресурсів, що знаходиться в розпорядженні уряду для фінансування державного апарату, збройних сил, виконання соціально-економічних функцій. Бюджет служить також одним з найсуттєвіший важелів державного регулювання економіки, впливу на господарську кон'юнктуру, вжиття антикризових заходів та являє собою річний план державних видатків і джерел їх фінансового покриття.

Видатки бюджету показують напрямки і цілі бюджетних асигнувань і визначаються характером досить різноманітних функцій держави, які узагальнено об'єднують, як правило, у три великі групи: політичні, економічні та соціальні функції.

Ю. В. Пасечник розглядає видатки бюджету з огляду особливостей організації бюджетної системи, наводячи їх трактування, як для державного так й для місцевих бюджетів. При цьому витрати, що відображають соціально-економічні відносини, на основі яких здійснюється використання централізованих коштів за напрямами, визначеними законом є видатками державного бюджету, а відмінність видатків місцевих бюджетів полягає в урахуванні регіональних особливостей [29, с. 443, 470].

На думку Старостенко Г. Г., та Булгакова Ю. В. видатки державного бюджету за своєю економічною сутністю є інструментом досягнення вищого критерію справедливості й корисності для кожного члена суспільства. Видатки бюджету повинні бути спрямовані на вирівнювання доходів окремих верств населення [37, с. 131].

Відповідно до статті 2 Бюджетного кодексу України (далі БКУ) : «видатки бюджету – кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом [1]. До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування; компенсація частини суми штрафних (фінансових) санкцій, що перераховується покупцям (споживачам) за рахунок штрафних (фінансових) санкцій, застосованих органами, що контролюють справляння надходжень бюджету, за наслідками проведеної перевірки за зверненням або скаргою покупця (споживача) про порушення платником податків установленого порядку проведення розрахункових операцій» [1].

За рахунок коштів бюджетів різних рівнів бюджетної системи України реалізується основна маса функцій держави і його територій з управління

суспільством і забезпечення їх життєдіяльності. Грошові кошти, які направляються на вирішення завдань у сфері оборони, правоохоронної діяльності, управління, економічної та соціальної політики зазвичай називають бюджетними видатками або видатками бюджетів.

З наведених вище визначень випливає, що автори пов'язують існування бюджетних витрат з ключовою стадією бюджетного процесу – його виконанням. Адже саме в ході виконання бюджету за видатками здійснюється розподіл на основі акту про бюджет грошових коштів, їх виділення одержувачам і подальше використання. Однак БКУ регулює суспільні відносини щодо складання проектів бюджетів, розгляду та затвердження бюджетів, коли видатки централізованого фонду того чи іншого публічно-територіального утворення плануються.

Тому пропонуємо багатоаспектний підхід щодо визначення поняття «видатки бюджету» як: 1) складна система розподілу і перерозподілу грошових коштів і фінансових потоків, які направляються на економічне забезпечення діяльності держави і муніципальних утворень виходячи з необхідності орієнтування на кінцевий результат; 2) процес виділення і використання фінансових ресурсів, акумульованих у бюджетах кожного рівня, відповідно до законів про бюджетах на певний плановий період; 3) набір методів і прийомів, різних методик, за допомогою яких фінансові ресурси з бюджетів різних рівнів бюджетної системи України надходять одержувачам і розпорядникам бюджетних коштів.

У бюджетному процесі важливу роль відіграє казначейська система виконання бюджетів. Державна казначейська служба України (далі ДКСУ) входить до системи органів виконавчої влади та утворюється для реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів. Основним призначенням є сприяння оптимальному фінансовому управлінню державними ресурсами шляхом забезпечення своєчасного фінансування бюджетних установ для їх успішного функціонування.

Під обслуговуванням державного бюджету слід розуміти забезпечення повного, своєчасного і безперервного фінансування передбачених бюджетом заходів. Обслуговування державного бюджету має за мету фінансування видатків в межах затвердженого бюджету.

Казначейське обслуговування державного бюджету – це складний процес, що передбачає відкриття рахунків із виконання бюджету в системі органів ДКСУ, зарахування на ці рахунки доходів з різних джерел, здійснення видатків завчасно визначених на відповідний рік та в межах своїх реальних надходжень, а також проведення процедур попереднього та поточного контролю в процесі реалізації витрат. Все це забезпечується ДКСУ яка є головним учасником процесу виконання бюджету [33, с. 131].

Під обслуговуванням державного бюджету слід розуміти забезпечення повного, своєчасного і безперервного фінансування передбачених бюджетом заходів. Обслуговування державного бюджету має за мету фінансування видатків в межах затвердженого бюджету.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України.

Казначейське обслуговування бюджетних коштів передбачає:

- 1) розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства;
- 2) контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету, взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійсненні платежів за цими зобов'язаннями;
- 3) ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів з дотриманням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових актів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики;

4) здійснення інших операцій з бюджетними коштами [23, с. 85].

В органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, бюджетним установам відкриваються рахунки у встановленому законодавством порядку.

Важливим напрямом впливу бюджету на економічні та соціальні процеси в державі є видатки, які беруть участь у формуванні величини фондів споживання та накопичення. Бюджетна політика у сфері державних видатків є вагомим інструментом впливу на соціально-економічний розвиток, особливо на перехідному етапі економічних реформ за обмеженості фінансових ресурсів держави [30, с. 39].

Видатки державного бюджету є найважливішою складовою державних витрат, вони визначають динаміку останніх, якісну структуру і результативність. Тенденції зміни (зростання) державних витрат і їх складової видатків державного бюджету й досліджуються і пояснюються за допомогою різних теорій і гіпотез. Серед теорій, що пояснюють причини динаміки державних витрат, в тому числі видатків державного бюджету, особливе місце займають теорія внутрішніх економічних факторів, теорія внутрішніх політичних факторів і теорія зовнішніх факторів.

Стадіями виконання бюджету за видатками та кредитуванням є:

- 1) встановлення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на основі та в межах затвердженого розпису бюджету;
- 2) затвердження кошторисів, паспортів бюджетних програм (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі), а також порядків використання бюджетних коштів;
- 3) взяття бюджетних зобов'язань;
- 4) отримання товарів, робіт і послуг;
- 5) здійснення платежів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань;
- 6) використання товарів, робіт і послуг для виконання заходів бюджетних програм;
- 7) повернення кредитів до бюджету (щодо кредитування бюджету) [1].

Таким чином, при дослідженні змісту видатків державного бюджету і чинників, що визначають їх динаміку, необхідно брати до уваги результативність реалізації різних принципів, що характеризують якість бюджету, в тому числі здатність бюджетних відносин забезпечувати ліквідність бюджету та його видатків. Казначейське обслуговування бюджетів за видатками здійснюється через особові рахунки бюджетних установ за допомогою виконання відповідним казначейським органом належним чином укладеного і затвердженого бюджетного розпису.

1.2. Зарубіжний досвід казначейського обслуговування державного бюджету

Вирішення питань казначейського виконання бюджету в умовах проведення економічних реформ передбачає науково обґрунтовану програму розвитку казначейської системи в цілому. Це підтверджує досвід індустріально розвинених держав, в яких саме за допомогою казначейського механізму виконання доходів і видатків бюджету досягається ефективне управління фінансами.

Проаналізуємо розподіл казначейських функцій між різними державними структурами на прикладі таких країн, як Австралія, Бразилія, Канада, Франція, Іспанія, Швеція, Великобританія і США. Класифікація названих держав за типом державного устрою наступна: федеральний: Австралія, Бразилія, Канада, США; унітарний: Франція, Швеція, Великобританія [18, с. 16].

Основним призначенням національного казначейства є сприяння оптимальному фінансовому управлінню державними ресурсами. Казначейство своєчасно забезпечує бюджетні установи необхідними засобами для їх функціонування. Разом з тим в різних країнах міжнародний досвід показує, що органи, які називаються однаково – казначейства, виконують різні функції, пов'язані з управління державними фінансами.

Роль казначейства може бути пасивною, коли казначейство виділяє ресурси бюджетним установам згідно їх до затверджених кошторисів, і активної, коли казначейство має право встановлювати ліміти на зобов'язання і оплату витрат на основі заздалегідь встановлених критеріїв.

Єдиної моделі управління державними фінансами та організаційної структури казначейства не існує. Число його відділів і управлінь, їх конкретні функції визначаються в кожній країні по-різному.

В Австралії існує Казначейський департамент, який має статус міністерства і підпорядковується уряду. Основні його функції – макроекономічна політика та збір надходжень. У складі казначейського департаменту знаходиться Податкове управління, через яке Казначейство контактує з платниками податків та отримує все податкові платежі, крім зовнішніх надходжень. Їх збором займається Митна служба. Виконання бюджету за видатками здійснюється відповідно до запитів бюджетополучателів. В країні встановлено конкретні юридичні норми щодо прийняття бюджетних зобов'язань бюджетополучателям і способи перевірки цільового та раціонального використання бюджетних коштів, які реалізуються галузевими міністерствами. Казначейський департамент при цьому відіграє пасивну роль [13, с. 68].

В Австралії казначейству доручено управління державним боргом. Воно контролює випуск цінних паперів, вирішує питання обсягу випуску, термінів погашення, структури і т. д. Крім казначейського департаменту казначейські функції в Австралії виконує Фінансовий департамент. У його компетенцію входить контроль витрат, визначення політики управління фінансовими активами, розробка бюджету, регулювання бухгалтерського обліку та ведення центральної реєстраційної системи. Державні кошти країни концентруються на єдиному рахунку казначейства. Фінансовий департамент встановлює процедури та умови дії механізму єдиного банківського рахунку.

В Австралії функціонує державна фінансова інформаційна система. У ній здійснюються підготовка бюджету, його виконання, реєстрація та облік

зібраних надходжень. У діалоговому режимі і реальному масштабі часу здійснюються зв'язок з відділами Фінансового департаменту. Крім того, є зв'язок з галузевими департаментами. Наявність інтегрованої державної фінансової системи дозволяє оперативно отримувати зведену інформацію про державних ресурсах [28, с. 109].

У Бразилії організація управління державними фінансами дещо відрізняється від австралійської. Основні функції покладені на Казначейський секретаріат, підрозділ другого рівня Міністерства фінансів. Крім цього, в підпорядкуванні Міністерства фінансів знаходиться Секретаріат федеральних доходів і Секретаріат федерального контролю, які також виконують деякі казначейські функції [31, с. 39].

Заслуговує на увагу діюча в Бразилії державна фінансова інформаційна система. Вона дозволяє проводити обробку всіх державних операцій, будь то бюджетні або позабюджетні, у всіх центральних органах державного управління, у тому числі судовими та законодавчі органи, установи соціального забезпечення, самостійні відомства, фонди і деякі державні підприємства. Система автоматично складає реєстри і готує повну фінансову та облікову інформацію. Всі етапи бюджетних операцій реєструються і автоматично контролюються системою, яка забороняє проводити будь-які операції, що виходять за рамки бюджетних і фінансових лімітів. Система працює в діалоговому режимі в реальному масштабі часу, детальна інформація може надаватися оперативно.

У Канаді фінансова структура федерального уряду ґрунтується на Конституційному акті 1867 р. Цей акт дав конституційне обґрунтування принципів державного фінансування і є основним керівництвом для уряду. На сьогоднішній день встановлена законом фінансова структура заснована на Законі про фінансове управління (the Financial Administration Act), на Законі про Головного аудитора (the Auditor General Act) і на Законі про урядову реорганізацію (the Government Reorganization Act) [35].

Всі податкові доходи повинні поміщатися в центральний фонд, або фонд об'єднаних доходів, кошти з цього фонду витратити не можна, якщо їх асигнування заборонено парламентом. Кабінет міністрів відповідає за підготовку бюджету і подання його парламенту. Велика частина цієї роботи виконується системою кабінетних комітетів, що включають: Комітет з пріоритетів і планування, Комітет з розгляду витрат, казначейство і політичні комітети. Комітет з пріоритетів і планування включає в себе: прем'єр-міністра в якості голови, міністра фінансів, голови казначейства.

Підтримуваний секретаріатом казначейства, цей комітет має важливу функцію визначення всієї послідовності роботи уряду і головних політичних напрямків. Він розробляє головні політичні цілі, привласнює цим цілям категорії пріоритетності і визначає ресурси, які виділяються для кожної з них. Всі кабінети, виключаючи казначейство, звітують перед Комітетом по пріоритетам і планування. Це єдина група, крім казначейства, уповноважена санкціонувати витрати [26, с. 41].

Казначейство Канади є встановлений законом Комітет таємної ради (Privy Council). Що складається з голови казначейства, міністра фінансів і чотирьох інших членів кабінету міністрів, він несе правову відповідальність за дозвіл витрат (твердження асигнувань). Він відповідає за докладний розгляд і аналіз оцінок міністерських витрат, перш ніж представити їх в парламент. Казначейство також допомагає Комітету з пріоритетів і планування і Комітету з розгляду витрат шляхом надання інформації про забезпеченість ресурсами пропонувані заходів і програм [19, с. 85].

Департамент Управління справами Канади (Supply and Services Canada) і Комісія по доходах Канади (National Revenue Canada) як головний одержувач доходів Канади, який відповідає за фонд об'єднаних доходів, міністр Управління справами є хранителем державних фондів. Важливу роль в бюджетному процесі виконує Управління головного аудитора. Головний аудитор – це агент парламенту, безпосередньо відповідальний перед ним. У його обов'язки входять ревізія урядових витрат і збір доходів. Традиційна роль

його як зберігача фінансів парламенту полягає в забезпеченні повної звітності за державні кошти та їх витрачання відповідно до вимог законодавчої влади [16, с. 212]. Рада казначейства характеризується як внутрішній кабінет (міністрів) з питань фінансової і адміністративної політики. Однак роль Ради казначейства не планувалася заздалегідь в систематизованому вигляді, вона розкривалася повільно, формована потребами часу, поки Рада не став центральною установою фінансового контролю в адміністративній структурі уряду, його виконавчим органом. Традиційна функція Ради казначейства зосереджена на аллокації обмежених ресурсів, наявних у розпорядженні уряду, і неефективному їхньому використанні. Створення Комітету з розгляду витрат кабінету міністрів в даний час звільнило Рада казначейства від його основної функції розгляду і підтримки нових пропозицій по витрачання коштів. Проте воно продовжує розмішувати ресурси для схвалених пропозицій і програм. Крім того, Рада казначейства несе відповідальність за проведення політики уряду щодо трудових ресурсів [32, с. 133].

У Франції функції управління фінансами поділені між Казначейством і Генеральною дирекцією державного обліку. Обидві організації є підрозділами другого рівня: Казначейство знаходиться в складі Міністерства фінансів, а Генеральна дирекція державного обліку – у складі Бюджетного міністерства. У Франції розроблена і успішно діє державна фінансова інформаційна система. У даній системі здійснюється підготовка бюджету, публікація бюджетних документів і виконання бюджету. Існують інші системи для зв'язку між Бюджетним директором і галузевими міністерствами. Отримання зведеної інформації на основі проводок за єдиним рахунком займає один день, детальна інформація надходить щотижня. Бюджетна система Франції є однією з найбільш централізованих. Близько 95% надходжень і витрат місцевих бюджетів проводиться через Генеральну дирекцію державного обліку. Крім того, є широка, розвинена система контролю при виконанні бюджетів. Адміністративний контроль побудований по строго ієрархічній структурі системи обліку. Всі бюджетні рахунки збудовані у вигляді системи агрегованої

інформації, що міститься у верхніх ланках, деталізованої і розширеної в ланках нижній сходиці [21, с. 4].

У Великобританії управління державними фінансами побудовано за такою схемою. Казначейство здійснює управління боргом, Відомство генерального підскарб'я – обробка та реєстрація рахунків. Надходження до бюджету збираються через внутрішню податкову службу і митницю, а збори з користувачів – департаментами (міністерствами). Казначейство контролює загальні надходження до консолідованого фонд, який виступає як єдиний рахунок казначейства. Консолідований фонд сальдірується щодня шляхом переказу коштів з окремого національного позичкового фонду або в цей фонд. Виплати, що здійснюються з консолідованого фонду, також знаходяться під контролем казначейства. З метою збалансованості надходжень і витрат Казначейство щомісяця розробляє фінансовий план. Він використовується при визначенні потреб в короткостроковому фінансуванні.

У Сполучених Штатах Америки Міністерство фінансів (Казначейство) – постійно діючий орган управління державними фінансами, підлеглий безпосередньо президентові і виконує широке коло економічних і фінансових функцій. Протягом десятиліть функції Казначейства розширювалися і ускладнювалися. В даний час Казначейство залишається головною фінансовою установою США в області обліку, збору доходів, створення грошових знаків і вироблення економічної політики. Контроль за рішеннями про витрачання коштів здійснюють галузеві департаменти. Витрати оплачуються Казначейством за запитом бюджетополучателям в межах бюджетних асигнувань та частки департаменту. Як платіжних засобів використовуються чеки або частіше електронні перекази. Структура асигнувань контролюється як Казначейством, так і Адміністративно-бюджетним управлінням. Так само, як і в більшості країн, Казначейство США контролює випуск і облік державних цінних паперів і вирішує питання обсягу, термінів і структури розміщуються на аукціонах випусків. Воно використовує федеральний резерв для підтримки в проведенні аукціонів. Казначейство також встановлює правила для вторинного

ринку казначейських цінних паперів. Для покриття короткострокових касових потреб Казначейство виробляє регулярні щотижневі випуски цінних паперів, які можуть включати векселі управління готівкою [24, с. 85].

Отже, аналіз державного фінансового устрою різних країн показав, що національне казначейство, як правило, відіграє активну роль в фінансовому управлінні. Незалежно від державного устрою країни, будь то федеративний чи унітарний, на казначейство покладаються основні функції управління державними фінансовими потоками. У провідних індустріальних країнах світу казначейства виконують переважно активну роль у фінансовому управлінні. Але механічне перенесення зарубіжної практики в українські умови навряд чи доцільний. Необхідне створення компетентного і ефективного казначейства України на основі вивчення концепцій провідних країн світу. Перш за все потрібна державна фінансова інформаційна система, яка надасть органам влади і управління оперативну і достовірну інформацію про стан державних фінансів, дозволивши тим самим забезпечити ефективне управління ними. Це є важливим елементом бюджетної реформи в Україні в умовах ринкової економіки. Оцінюючи міжнародний досвід, слід зазначити, що модернізація та впровадження автоматизованих систем управління фінансовою діяльністю є пріоритетним напрямком, що забезпечує підвищення ефективності всього бюджетного процесу на території України.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА ВИДАТКАМИ

2.1. Аналіз стану виконання державного бюджету за видатками за 2015-2017 рр.

На сучасному етапі розвитку України все важливішого значення набуває забезпечення стійкого економічного розвитку та створення умов для належного позиціонування нашої держави на фінансово-економічній та політичній міжнародній арені. Тенденції останніх років дають змогу стверджувати, що рівень ефективності бюджетної політики залежить не лише від обсягу надходжень бюджетної системи, а головним чином визначається принципами та напрямками бюджетного фінансування. Соціальний захист переважаючої частини населення в першу чергу залежить від доцільності видатків бюджету України та рівня їх збалансованості. Крім того, ефективна та раціональна структура бюджетних видатків дає змогу забезпечити фінансову підтримку відповідних сфер національної економіки, що впливає на темпи економічного зростання в перспективі.

Бюджетна політика являє собою сукупність заходів, дій та інструментів стратегічного і тактичного характеру стосовно формування та використання централізованих фондів фінансових ресурсів держави для забезпечення її економічного та соціального розвитку [14, с. 35]. Бюджетна політика у розрізі видатків проявляється як в абсолютному вираженні статей видатків бюджету, так і в структурі надходжень та напрямів витрачання коштів централізованих фондів держави.

Система бюджетних видатків представляє собою взаємопов'язану сукупність окремих елементів, що характеризують економічні відносини, які виникають в результаті розподілу грошових коштів держави та забезпечують реалізацію її завдань і функцій [34, с. 48].

Сучасний стан бюджетного фінансування характеризується двома ключовими напрямками: з одного боку – це питання наповнюваності дохідної частини бюджету, а з іншого – формування ефективної політики розподілу наявних коштів як в абсолютному вимірі, так і в контексті оцінки оптимальності його структури. Характеризуючи бюджет держави, необхідним завданням є аналіз його витрат як стосовно динаміки змін у досліджуваних періодах, так і питомої ваги окремих складових.

Важливою складовою бюджетної політики є формування бюджетних видатків, призначення яких полягає в задоволенні необхідних потреб суспільства у розвитку економіки й соціальної сфери. Оптимальний розподіл та перерозподіл централізованого грошового фонду держави досягається за рахунок проведення ефективної державної політики у сфері видатків. Проведемо аналіз показників динаміки та структури бюджетних видатків в Україні за різними класифікаційними ознаками в динаміці.

У 2017 р., порівняно з показниками 2016 року найбільше зростання видатків у номінальному вираженні відбулося за такими напрямками (рис. 2.1):

- соціальний захист та соціальне забезпечення – на 48,3 млрд. грн., або на 46,5%;
- міжбюджетні трансферти – на 21,4 млрд. грн., або на 46,5%;
- громадський порядок, безпека та судова влада – на 17,1 млрд. грн., або на 31,3%;
- загальнодержавні функції – на 14,8 млрд. грн., або на 14,4 %, у складі яких видатки на обслуговування боргу – на 11,3 млрд. грн., або на 13,4%;
- оборона – на 7,3 млрд. грн., або на 14,1% [51].

Найвищі показники виконання річного плану демонструють видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення (99,6 %), міжбюджетні трансферти (99,3 %), громадський порядок, безпеку та судову владу (98,8 %), духовний та фізичний розвиток (97,7 %), а також видатки на охорону здоров'я (97,2 %) (рис. 2.1).

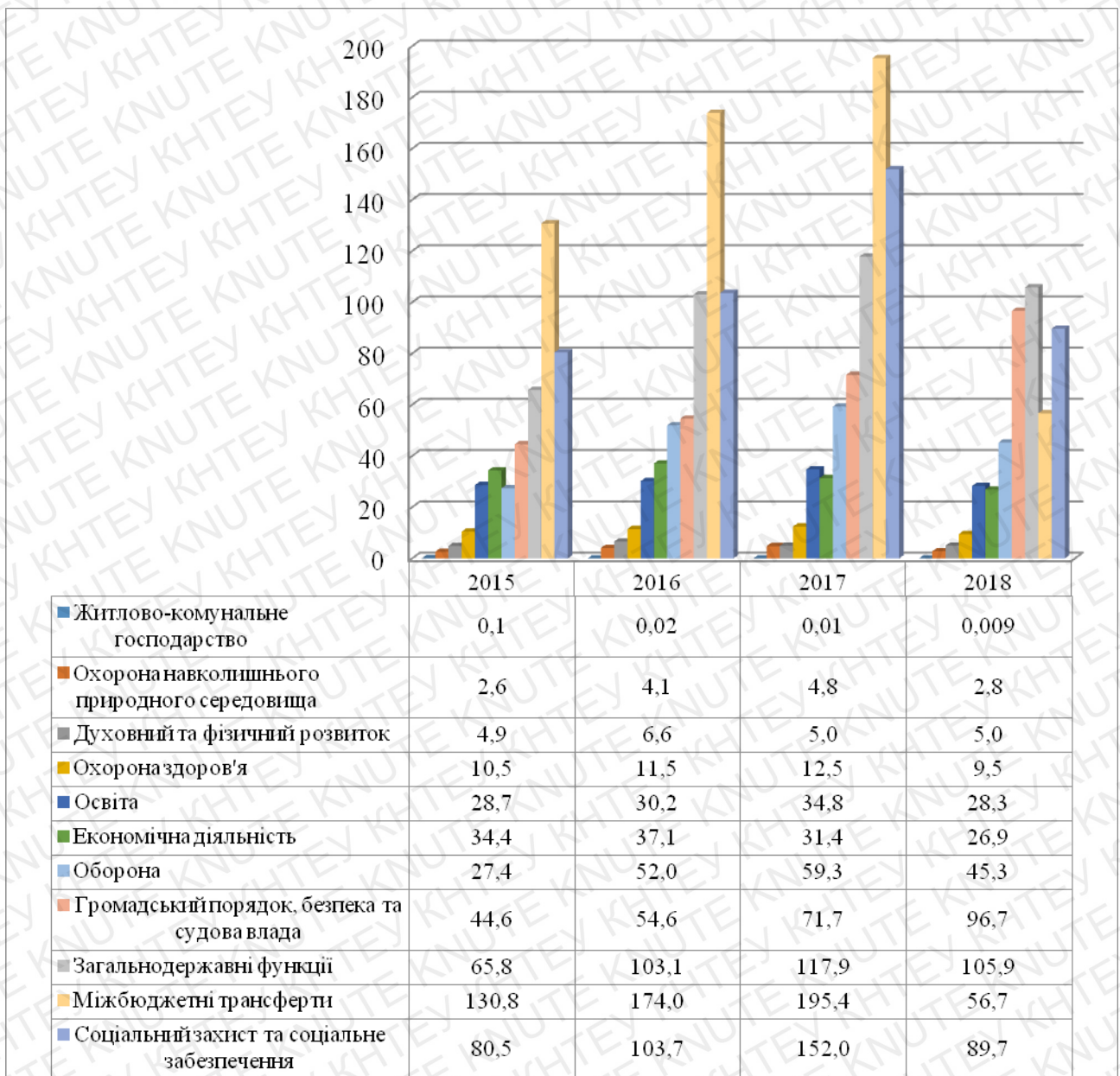

Рис. 2.1. Динаміка видатків державного бюджету січень – вересень 2015–2018 рр. у розрізі функціональної класифікації [51]

Також доцільно відзначити, що упродовж 9 місяців 2018 року найкраще фінансувалися видатки на загальнодержавні функції (73,1% річного планового обсягу), міжбюджетні трансферти (72,8%), громадський порядок, безпеку та судову владу (65,4%). Дуже низьким є фінансування видатків на житлово-комунальне господарство Цього року на зазначені цілі було витрачено 9,1 млрд. грн., або 23,3% від річного плану.

У 2017 році низький рівень виконання, як і в 2016 році, спостерігається за видатками на житлово-комунальне господарство (32,3 %). У структурі видатків

спостерігається зростання часток видатків тільки на соціальний захист та соціальне забезпечення й громадський порядок, безпеку та судову владу і зменшення часток інших видатків Державного бюджету, в тому числі й видатків соціального спрямування (табл. А.1 Додатку А).

Упродовж 2017 року приріст в абсолютному значенні спостерігається за більшістю видатків. Винятком є скорочення видатків на економічну діяльність, духовний та фізичний розвиток та житлово-комунальне господарство. Вони зменшилися порівняно з 2016 роком на 5,7 млрд. грн. (15,4 %), 1,7 млрд. грн. (25,1 %) та 9,0 млн. грн (41,8 %) відповідно [51].

Варто відзначити, що найбільшу частку в загальній сумі видатків державного бюджету складають міжбюджетні трансферти (48%), сума яких щорічно зростає. Таке зростання частково можна пояснити щорічним зростанням кількості бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом, у зв'язку із утворенням об'єднаних територіальних громад відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Найбільших змін у загальній структурі видатків зазнали видатки на економічну діяльність. Їх сума зменшилась на 5,72 млрд. грн. у 2016 р., після чого уже в 2017 р. спостерігаємо стрімке зростання на 21,3 млрд. грн. Що свідчить як про збільшення обсягів державних інвестицій (субвенцій), так і про зростання субсидій та допомог на покриття збитків підприємств окремих секторів економіки, зокрема сільського господарства та вугільної галузі.

Зважаючи на те, що економічна діяльність є одним з найважливіших напрямів, від ефективності роботи якого безпосередньо залежить фінансування всіх інших функціональних розділів, обсяг його забезпечення вважаємо і досі низьким. На сьогоднішній день видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення значно перевищують видатки на економічну діяльність, що, на нашу думку, і є причиною гальмування економічного розвитку країни.

Соціальний захист та соціальне забезпечення за нинішніх складних економічних та політичних умов потребує значного зменшення частки у структурі видатків бюджету, для того щоб забезпечити перехід від бюджетної

моделі «проїдання» до моделі інвестиційного розвитку. Питома вага видатків державного бюджету, що спрямовується на фінансування соціальної сфери, у 2017 р. склала близько 37,1% (210,25 млрд. грн.) та є найнижчою за останні чотири роки. Причому таке зниження почало відбуватись лише в останній рік: видатки соціального спрямування знизились на 7,48 млрд. грн.

Оскільки, на сьогодні, соціальний сектор і досі зберігає риси радянської системи, такі як максимальне охоплення населення соціальною допомогою, велика кількість платежів при дуже малому їх розмірі, незначний зв'язок між платежами й потребами, відсутність прив'язки державного фінансування до послуг, що надаються, великий обсяг необґрунтованих видатків. Як наслідок, соціальний сектор України потерпає від трьох недоліків. По-перше, соціальні видатки в цілому занадто великі для країни з таким рівнем економічного розвитку як Україна. Зокрема, Україна має найвищу в світі частку державних пенсійних видатків до ВВП – близько 18 відсотків, що майже вдвічі більше, ніж у Європейському Союзі. По-друге, соціальні послуги не дуже ефективні, й населення вельми незадоволене обсягом і якістю послуг, що надаються. По-третє, соціальна допомога більшою частиною надається людям, які не дуже її потребують, тоді як ті, хто насправді потерпають, належної соціальної підтримки не одержують [49].

Про неефективність державної політики щодо населення України свідчить і той факт, що за даними ПРООН, майже чверть населення України (24,5%) перебуває за межею бідності, кожна третя (32,6%) сім'я з дітьми є бідною і кожен п'ятий (20%) працюючий є бідним [50].

Житлово-комунальна система «з'їдає» кошти, енергію, ресурси, але не спроможна надати якісні послуги. Видатки на її функціонування мають не значну, проте стійку, тенденцію до зростання. Тому вона вимагає не «точкових» ремонтів, а негайного системного реформування. Необхідно ліквідувати монополії в комунальному секторі. Чесна і прозора конкуренція серед надавачів житлово-комунальних послуг може створити вибір, а населення отримає якісні послуги за помірну ціну. Потрібно упорядкувати тарифну

політику, яка була б прозорою і зрозумілою для споживачів, коли тарифи на житлово-комунальні залежать від якості. Запровадження енергозберігаючих систем дасть можливість істотно економити кошти [50].

Функціонування силових структур є принциповою основою реалізації політики національної безпеки, а тому є цілком виправданою необхідність збільшення частки видатків на оборону у загальній структурі. Так протягом досліджуваного періоду загальна сума зростання видатків на оборону склала 46,99 млрд. грн., що можна охарактеризувати необхідністю фінансування невідкладних потреб на оборону і безпеку держави, у тому числі пов'язану з проведенням антитерористичної операції. Сюди можна віднести фінансування програм, спрямованих на модернізацію військової техніки, на збільшення кількості військовослужбовців та переозброєння армії в цілому. Також, на нашу думку, необхідно зменшити частку видатків на загальнодержавні функції. Якщо проаналізувати склад даного функціонального напрямку, то найбільшу частку мають видатки на: вищі органи державного управління, органи місцевої влади та місцевого самоврядування.

Також доцільно зазначити, що упродовж січня – вересня 2018 року видатки соціального спрямування державного бюджету становили 132.4 млрд. грн., що менше минулорічного показника на 6,7 млрд. грн., або на 4,7 %. Рівень їх виконання становив 59,9 %, що на 6,6 в. п. нижче за минулорічний показник. Зменшення видатків соціального спрямування відбулось за рахунок зниження видатків на соціальний захист пенсіонерів на 16,4 млрд. грн., або на 16,5% від минулорічного показника. У структурі видатків протягом січня – вересня 2018 року, порівняно з відповідним періодом 2017 р., мають місце деякі зміни (табл. 2.2), як і в 2017 році, найбільша частка припадає на міжбюджетні трансферти (34,7 %) і вона збільшилася на 5,9 в. п. [51].

Упродовж січня – вересня 2018 року наступною за розміром є частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення (15,7 %), яка знизилась на 6,7 в. п. у зв'язку з зменшенням видатків Пенсійного фонду України. Значна частка бюджетних коштів була спрямована на загальнодержавні функції

(19,1%), що пов'язано з борговим навантаженням на бюджет у формі обслуговування боргу (15,5 % усіх видатків) – табл. А.2 Додатку А. Сума, витрачена на зазначені цілі за 9 місяців 2018 року, у 32,0 рази перевищує видатки на охорону навколишнього природного середовища, у 17,7 рази – на духовний та фізичний розвиток, у 9,3 рази – на охорону здоров'я, у 3,3 раз – на економічну діяльність, у 3,1 рази – на освіту. Загалом упродовж січня – вересня 2018 року слід зазначити, що порівняно з відповідним періодом минулого року збільшення часток видатків, крім зазначеного збільшення за видатками на міжбюджетні трансферти, відбулося тільки по громадському порядку, безпеці та судовій владі (0,3 в. п.), охороні здоров'я (0,5 в. п.), духовному та фізичному розвитку (0,2 в. а) та економічній діяльності (0,7 в. п.) [51].

У Додатку Б представлено структуру зменшення та збільшення видатків за основними напрямками.

Варто відзначити, що протягом 2017 р. зростання відбулося майже за всіма статтями поточних видатків. При цьому, як і в минулому році, скоротилися видатки на субсидії і поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям) на 21,1 %, нарахування на заробітну плату – на 9,5 % та інші поточні видатки – на 4,9 %. За рахунок цього частка поточних видатків у загальній сумі видатків зменшилася на 0,9 в. п. до 96,1 %. Слід зазначити, що за захищеними статтями видатків знизилися тільки видатки на нарахування на заробітну плату – на 9,5 % [51].

Структура видатків Державного бюджету у розрізі економічної класифікації дещо змінилася порівняно з минулим роком (рис. 2.2).

Варто відзначити, що у цілому частка по обслуговуванню боргових зобов'язань у 2017 р. порівняно з аналогічним періодом попереднього року зменшилась на 1,5 в.п., видатки на соціальне забезпечення зросли на 4,5 в.п., інші поточні видатки зменшились на 3,8 в.п., оплата праці працівників бюджетних установ та нарахування зросли на 1,8 в.п. Так, упродовж 2017 р., порівняно з 2016 р., збільшилася частка видатків за захищеними статтями

економічної класифікації і становила 87,0% усіх видатків Державного бюджету, що на 4,4 в. п. більше показника 2016 року.

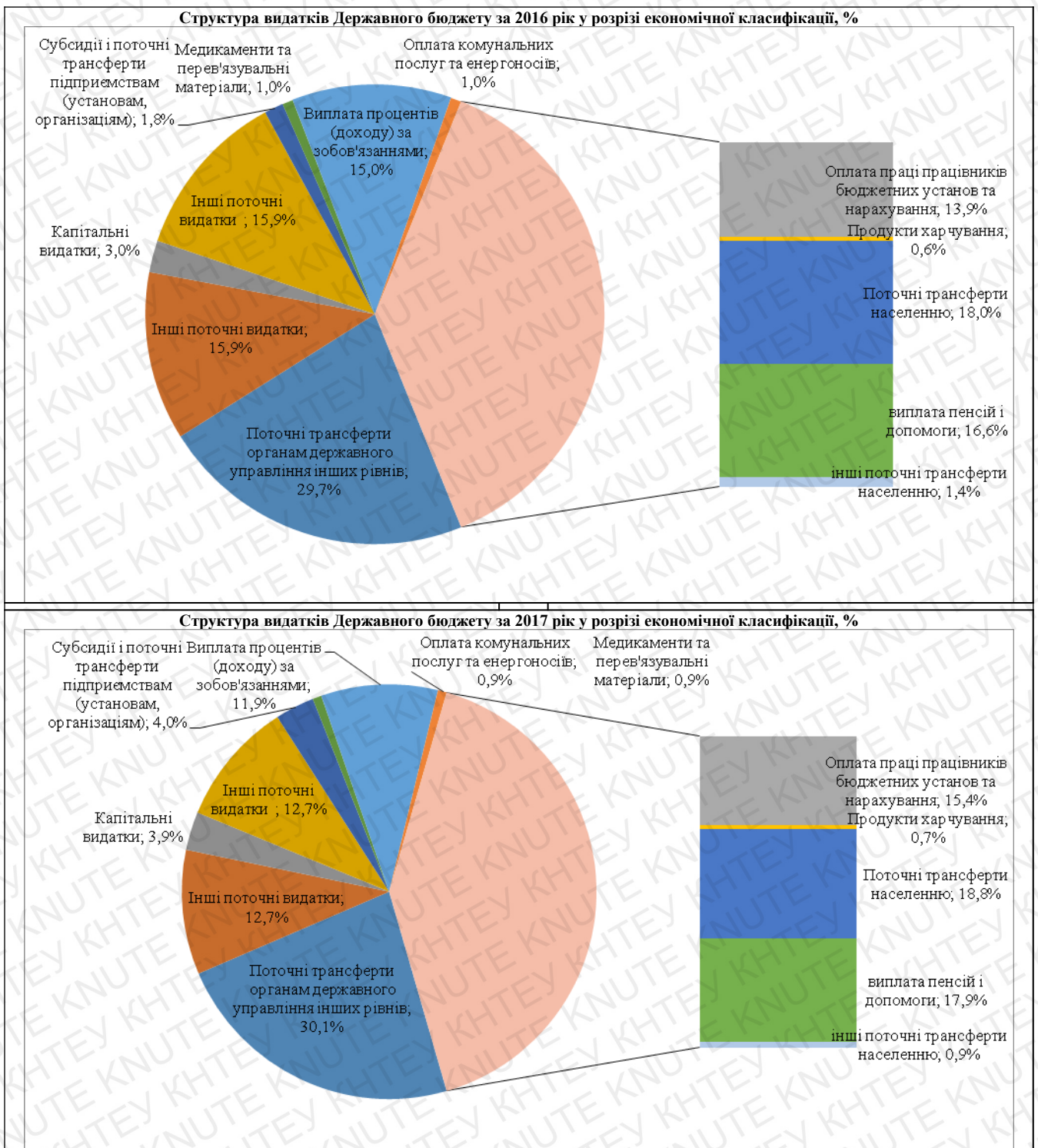

Рис. 2.2. Структура видатків державного бюджету за 2016-2017 рр. у розрізі економічної класифікації [52]

Рівень виконання видатків за захищеними статтями склав 47,0% річного плану, що на 1,8 в. п. більше минулорічного показника. Видатки розвитку виконані на 26,0% порівняно з 46,2% за видатками споживання.

У 2017 році із загального обсягу збільшення видатків (119,5 млрд. грн.) найбільша частка (41,1 %) припадає на виплати пенсій і допомоги. На оплату праці припадає 23,4 % збільшення, поточні трансферти органам державного управління – 15,7 %, обслуговування боргових зобов'язань – 9,1 %, капітальні видатки – 7,9 %, інші поточні трансферти населенню – 1,2 %, оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 0,8 %, медикаменти та перев'язувальні матеріали – 0,5 %, продукти харчування – 0,2% [51].

У результаті проведеного аналізу стає очевидним, що залучення та розподіл бюджетних коштів в Україні здійснюється неефективно та має низку проблем. До основних відносимо: відсутність чіткої стратегії щодо складання бюджету та контролю за реалізацією бюджетних програм, недосконалість фіскальної політики, застарілість підходів до фінансування, що спричиняє великий обсяг необґрунтованих видатків.

Важливою передумовою фінансової стабілізації економіки є бездефіцитність державного бюджету країни. В умовах фінансової кризи першочерговим кроком у будь-якій країні є збалансування її головного кошторису. Для компенсації зростаючих видатків виникає необхідність збільшити доходи бюджету. Це можливо реалізувати за допомогою функціонування раціонально структурованої податкової системи, яка має ґрунтуватися на об'єктивно необхідних обсягах фінансового забезпечення загальнодержавних функцій і завдань [48]. Також необхідно приділяти увагу найменш розвинутим статтям доходів, таким як доходи від операцій з капіталом, цільові фонди, збільшення яких дозволить зменшити навантаження та залежність державного бюджету, наприклад, від податкових надходжень. При цьому, при здійсненні видатків перш за все, потрібно виходити з величини отриманих доходів та розподіляти їх таким чином, щоб отримати максимальний

ефект та забезпечити пропорційність темпів зростання дохідної та видаткової частин державного бюджету України.

Вищезазначене зумовило відповідне зростання питомої ваги зазначених видатків у загальному їх обсязі. Зміна структури видатків за економічною класифікацією пов'язана, зокрема, з суттєвим збільшенням капітальних видатків. Вони становили 26,6 млрд. грн., що на 9,2 млрд. грн., або на 52,4%, більше, ніж у 2016 році. Рівень їх виконання збільшився на 5,0 в. п. і склав 74,0%. Частка поточних видатків знизилася до 96,1 %, що відбулось за рахунок збільшення частки капітальних видатків на 0,9 в. п. Частка видатків на захищені статті збільшилася, вона становила 82,2 % усіх видатків Державного бюджету. Зазначене, зокрема, пов'язано зі збільшенням видатків на виплату пенсій і допомог. Виконання видатків за захищеними статтями за 2017 рік склало 99,6 % річного плану, що на 0,7 в. п. більше минулорічного показника. У 2017 році виконувалося 493 державні бюджетні програми, або на 55 бюджетних програм менше, ніж у 2016 році. 22 бюджетні програми, затверджені у Державному бюджеті України на загальну суму 8,8 млрд. грн., взагалі не фінансувалися. Найбільше – від 90,0 % до 100,0 % – профінансована 381 бюджетна програма, або 77,3 % від загальної кількості затверджених [51].

У розрізі економічної класифікації за січень – вересень 2018 року відбулося зростання за всіма статтями поточних та капітальних видатків. Із загального обсягу збільшення видатків (100,3 млрд. грн.) найбільша частка (59,0%) припадає на поточні трансферти органам державного управління інших рівнів. На оплату праці працівників бюджетних установ припадає 17,0% збільшення, на інші поточні видатки – 11,7%, на обслуговування боргових зобов'язань – 11,6%. Вищенаведене зумовило зростання часток відповідних видатків у загальному їх обсязі (рис. 2.3).

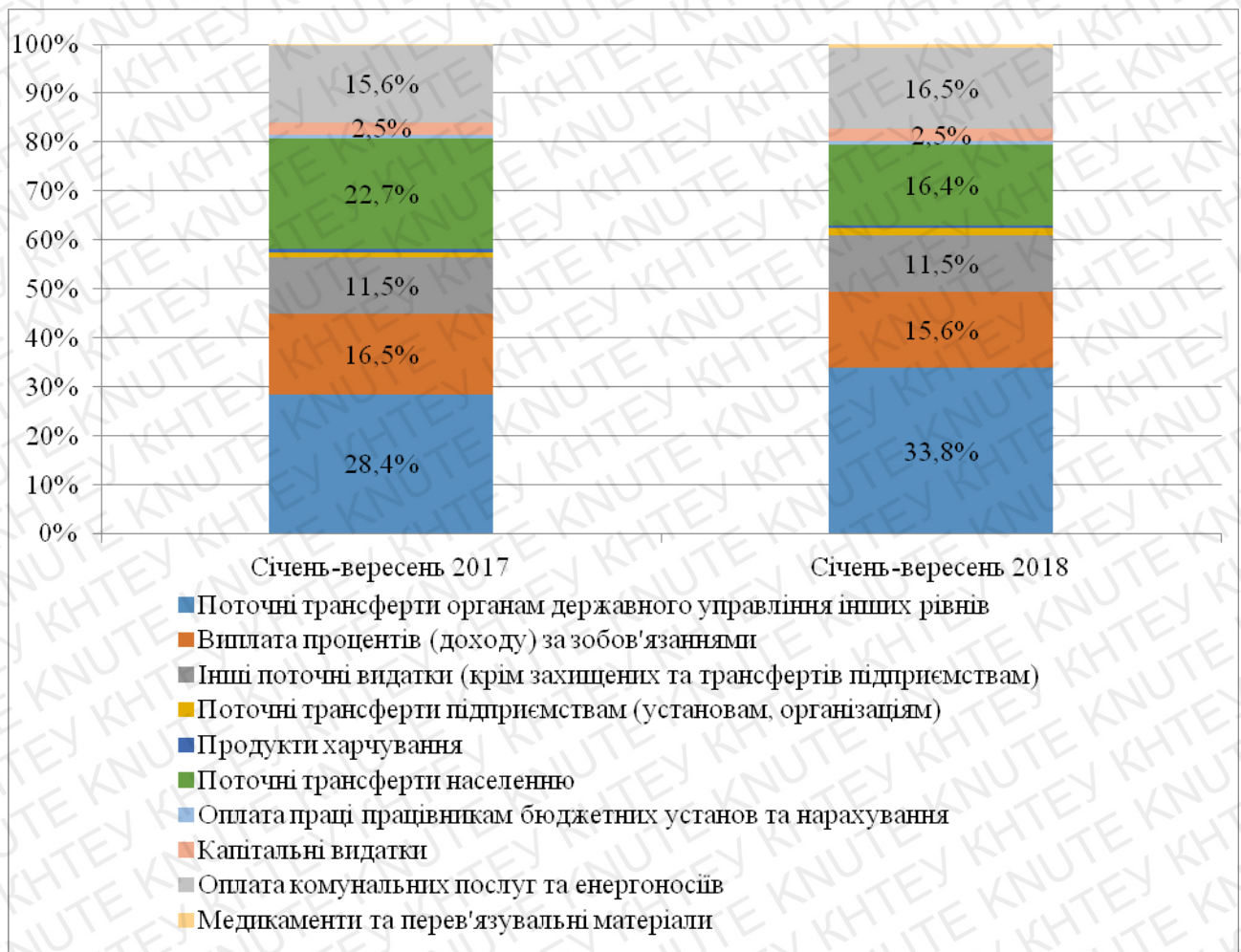

Рис. 2.3. Структура видатків державного бюджету за січень – вересень 2018 року у розрізі економічної класифікації [51]

У цілому частка поточних видатків за січень – вересень 2018 року в загальній структурі не зазнала змін і залишилась на рівні 97,5%. Збільшилися обсяги капітальних видатків. Вони становили 14,1 млрд. грн., що на 2,5 млрд. грн., або на 21,3%, більше, ніж у січні – вересні 2017 року. Однак рівень їх виконання знизився на 10,5 в. п. і склав 30,8%. Зростання капітальних видатків передусім пов'язано зі збільшенням на 53,4 % обсягу видатків на капітальні трансферти, які склали 7,8 млрд. грн. порівняно з 5,1 млрд. грн. у січні – вересні 2017 року. Зменшилася частка видатків на захищені статті, вона становила 84,4% усіх видатків державного бюджету, що на 0,5 в. п. нижче показника 2017 року (для порівняння, у 2017 році було збільшення на 3,3 в. п.) [51].

Виконання видатків на захищені статті за січень – вересень 2018 року склало 70,4% річного плану, що на 1,4 в. п. більше минулорічного показника.

Видатки розвитку виконані на 50,8 % порівняно з 69,9 % за видатками споживання. У цілому на 2018 рік у Державному бюджеті затверджена 535 бюджетних програм (491 бюджетна програма у відповідному періоді 2017 року), з них 26 – з надання субвенцій місцевим бюджетам та 3 – дотації з державного бюджету місцевим бюджетам.

У 2017 році найбільші обсяги видатків здійснено за такими бюджетними програмами головних розпорядників коштів: «Фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів Пенсійного фонду» (142,6 млрд. грн.); Міністерства фінансів України; «Забезпечення діяльності Збройних Сил України та підготовка військ» (47,3 млрд. грн.); Міністерства оборони України; «Підготовка кадрів вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики» (20,0 млрд. грн.); «Освітня субвенція з Державного бюджету місцевим бюджетам» (44,5 млрд. грн.); Міністерства освіти і науки України; «Медична субвенція з Державного бюджету місцевим бюджетам» (44,4 млрд. грн.); «Забезпечення виконання завдань та функцій Національної гвардії України» (8,7 млрд. грн.) Міністерства внутрішніх справ України [52].

Найбільше від обсягу річного плану профінансовано програми таких головних розпорядників: Національна академія мистецтв України – 99,9%; Державна інспекція ядерного регулювання України – 99,9%; Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини – 99,8%; Вища рада юстиції – 99,7%; Міністерство соціальної політики України – 99,7%. Найнижчий рівень виконання видатків мав місце за такими розпорядниками: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України – 37,7 %; Національне агентство з питань запобігання корупції – 47,3 %; Міністерство інфраструктури України – 62,8 %; Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України – 67,2 %; Державне космічне агентство України – 70,9 %. Фінансування видатків Національного агентства України з питань

виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, у 2017 р. не розпочалося [52].

За 9 місяців 2018 року на 100,0 % профінансовано 6 бюджетних програм на загальну суму 248,7 млн. грн. У звітному періоді найбільші обсяги видатків здійснено за такими бюджетними програмами головних розпорядників коштів: «Обслуговування державного боргу» (88,3 млрд. грн.); «Додаткові дотації з державного бюджету місцевим бюджетам» (11,3 млрд. грн.) Міністерства фінансів України, «Фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів Пенсійного фонду» (82,9 млрд. грн.); Міністерства освіти і науки України; «Забезпечення діяльності Збройних Сил України та підготовка військ» (36,2 млрд. грн.) Міністерства оборони України; «Медична субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам» (40,8 млрд. грн.); «Забезпечення діяльності підрозділів, установ та закладів Національної поліції України» (14,4 млрд. грн.); «Забезпечення виконання завдань та функцій Національної гвардії України» (5,1 млрд. грн.) Міністерства внутрішніх справ України. Протягом 9 місяців 2018 року не фінансувалося 62 бюджетні програми на загальну суму майже 12,0 млрд. грн. [52].

Велику увагу також потрібно приділити необхідності посилення контролю за рухом коштів та відповідальності за неефективне використання бюджетних ресурсів. Доцільність здійснення тих чи інших видатків потрібно розглядати ще на стадії планування бюджету, враховуючи реальні економічні показники та кризовий стан економіки, тоді бюджетний дефіцит буде виправданий, а в перспективі – зменшений.

Отже, на основі проведеного аналізу динаміки обсягів та структури видаткової частини Державного бюджету, варто звернути увагу на ключових позиціях, дотримання яких є першочерговим при веденні бюджетної політики з позиції фінансування: забезпечити пропорційність темпів зростання дохідної та видаткової частин Державного бюджету України; не допустити диспропорцій та невиправданого зростання видаткової частини Державного бюджету, що

приведе до дефіциту. Такий підхід матиме позитивний вплив на рівень збалансованості бюджету. Виправданим підходом в контексті управління бюджетним дефіцитом може бути лише капітальне фінансування, яке дозволить досягти позитивного економічного чи соціального ефекту в майбутніх періодах. Крім того, доцільно дотримуватися курсу на ринкову переорієнтацію, в основі якої є оптимізація обсягів та структури державної сфери економіки, що дозволить досягти підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів та нівелювання проявів незбалансованості Державного бюджету.

2.2. Впровадження інформаційних технологій в обслуговування розпорядників бюджетних коштів

В процесі впровадження вказаних змін у практику діяльності органів ДКСУ необхідно, насамперед, визначитись із його метою. Її можна сформулювати так: збільшення дієвості функціонування та зростання ефективності процесу казначейського обслуговування бюджетів за допомогою застосування інноваційних способів опрацювання інформаційних потоків, перманентного удосконалення та модернізації багаторівневої інформаційно-обчислювальної (комп'ютерної) системи ДКСУ [20, с. 5].

Також слід визначити завдання впровадження сучасних інформаційних технологій у функціонування ДКСУ :

1. Забезпечити еволюційну модифікацію існуючої інформаційно-телекомунікаційної системи органів ДКСУ до системи електронного казначейства (т.зв. «e-treasury») із централізацією опрацювання даних та з повноцінним внутрішнім та зовнішнім документообігом в електронній формі, але із повною юридичною силою.

2. Забезпечити оптимізацію процесів обслуговування розпорядників (всіх рівнів) та одержувачів бюджетних коштів за допомогою електронної форми обслуговування клієнтів казначейства з використанням стабільних інструментів зв'язку та сучасних інтернет-технологій.

3. Суттєву увагу зосередити на посиленні інформаційної, а відтак і фінансової безпеки суб'єктів процесу обслуговування бюджетів усіх рівнів.

4. Мінімізувати державні витрати, пов'язані із впровадженням і підтриманням функціональності інноваційної інформаційної системи ДКСУ.

5. Здійснити впровадження повноцінного внутрішнього та зовнішнього документообігу в електронній формі з повноцінною юридичною силою із використанням електронного цифрового підпису, а також забезпечити інтеграцію системи електронного казначейства до системи електронного уряду («e-treasury» – «e-government»).

6. Максимізувати простоту роботи та ведення адміністрування системи інформаційних ресурсів [30, с. 40].

Основними цілями розвитку «Електронного казначейства» є надання клієнтам якісно нового рівня сервісів, а також підвищення операційної ефективності за рахунок створення нової інформаційно-технологічної інфраструктури, яка відповідає передовим практикам. Система електронного документообігу (СЕД) є однією із складових частин концепції розвитку казначейства. Вона дозволяє клієнтам (розпорядникам, одержувачам бюджетних коштів, адміністраторам надходжень, фінансовим органам) обмінюватися документами в електронному вигляді без використання паперових носіїв із застосуванням електронноцифрового підпису, що мінімізує контакт працівників казначейства з клієнтами, а також заощаджує кошти і час самих клієнтів. У свою чергу, надання казначейством щоденної інформації про рух державних і місцевих фінансів в електронному вигляді здійснюється також із застосуванням СЕД. Обмін електронними документами між органами казначейства та учасниками бюджетного процесу можливий із застосуванням мережі Інтернет. Активніше використання мережі Інтернет в найближчому майбутньому надасть можливість здійснювати платежі в бюджетну систему України і виплати з бюджетної системи швидше та прозоріше.

Для реалізації цього завдання необхідно взаємопов'язано розвивати три напрямки діяльності у сфері ІТ:

- удосконалювати роботу ІТ-організації ДКСУ, тобто блок із управління центрального апарату та ІТ-відділів в управліннях ДКСУ;
- згідно з новими правилами проводити розробку і розвиток програмного забезпечення ПЗ (проміжного і загальносистемного);
- створювати гнучку інфраструктуру, яка не буде залежати від потреб конкретного ПЗ, оскільки, як уже зазначалося, концепція розвитку ДКСУ в сфері ІТ переглядалася вже декілька разів [9].

Впродовж 2012-2014 років ДКСУ займалася проведенням широкомасштабного удосконалення та модернізації власних інформаційно-телекомунікаційної та електронної систем, застосовуючи найновіші досягнення у сфері введення, опрацювання, накопичення та надійного збереження інформації. Було вдосконалено поштову систему за допомогою використання централізованого уніфікованого домену та централізованої системи електронної пошти. Для цього була розроблена і введена в експлуатацію потрібна технічна інфраструктура, що дозволила здійснювати і наступну централізацію інформаційних ресурсів. Фактично з нуля була створена нова серверна система, проведено ряд ремонтних робіт як профілактичного так і капітального характеру, почалось використання новітньої системи забезпечення резервного живлення. Також було удосконалено і захист інформаційно-телекомунікаційної системи – створено єдиний вузол інтернет-доступу, який за своїми можливостями безпеки не поступається іноземним аналогам, а подекуди є навіть кращим. Крім того, усі операції в системі Казначейства України відбуваються за допомогою виключно захищених носіїв інформації [48].

Ділянка зв'язку між центром і областю тепер також додатково захищена – побудована резервна телекомунікаційна система. Важливим моментом щодо підвищення продуктивності праці працівників Казначейства України є запровадження централізованої системи ведення реєстрів, зокрема мережі розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, а також інструктивного та нормативного забезпечення.

З 1 січня 2014 року була введена в експлуатацію нова уніфікована платформа для обслуговування бюджетів АС «Є-Казна», яка дала можливість гармонізувати та збалансувати поєднання облікової та платіжної систем, що використовують ЕПС АЦСК ДКСУ. Також має місце перехід на використання нових, удосконалених програмних продуктів і в частині виконання функцій казначейства, що торкаються формування бюджетної звітності – розпочалася дослідна експлуатація системи оперативної звітності АС «Є-Звіт». Система нарахування заробітної плати також була централізованою в єдиній базі шляхом використання програмного забезпечення «Парус-бюджет».

До планів ДКСУ на наступні роки, тобто до 2019 року слід віднести таке:

- здійснити розробку нормативно-правової та нормативно-технічної бази з врахуванням можливостей впроваджених технологій, застосувати уніфіковані стандарти, регламенти та протоколи взаємодії усіх суб'єктів інформаційного обміну, забезпечити їх гармонізацію із національними та відповідними міжнародними стандартами;
- сформувати спрощену уніфіковану систему нормативної та довідкової інформації, що торкається функціональної діяльності відомства, створити автоматичну синхронізацію із відповідними загальнодержавними базами інформації;
- забезпечити централізацію обслуговування клієнтів державного бюджету за видатками за допомогою утворення окремого програмного забезпечення АС «Є-КАЗНА ДБ» на рівні центрального апарату ДКСУ, що дасть можливість здійснити перехід до екстериторіальної системи обслуговування клієнтів;
- ввести в повноцінну експлуатацію систему формування оперативної звітності АС «Є-Звіт»;
- впровадити уніфіковану систему відомчого електронного документообігу, і дозволити повноцінне використання електронного цифрового підпису;

– на завершальному етапі централізації системи управління установою, що фінансується із державного чи місцевого бюджету, впровадити використання програмного забезпечення «Парус-Бюджет» [49].

Також в рамках електронного казначейства буде удосконалюватися ІТ-організація, проводиться розробка та розвиток ПЗ і створюватися гнучка інфраструктура. Оскільки раніше вся стратегія будувалася навколо АС «Казна», розвивалося тільки прикладне ПЗ. Тепер, у зв'язку з новими реаліями, буде взаємопов'язано розвиватися цілий набір рішень і підсистем.

Казначейська служба продовжить розвивати КПЗ для вирішення прикладних завдань і аналітичної підсистеми для побудови довільних звітів, аналізу «що-якщо», виявлення прихованих закономірностей. Єдина аналітична підсистема дозволить зібрати всі дані в загальному сховищі, конструювати нерегламентовані звіти, зіставляючи дані, що знаходяться в розрізних на даний момент сховищах, і візуалізувати їх з використанням геоінформаційної підсистеми. Сервіси для клієнтів казначейства будуть реалізовані в підсистемі «хмарних» обчислень, а взаємодія із зовнішніми та внутрішніми системами – через інтеграційну підсистему. Кожен співробітник організації – клієнта казначейської служби отримає уніфіковане віртуальне робоче місце на порталі (включаючи електронне делегування), виходячи зі своїх посадових інструкцій за результатами реалізації підсистеми формування інтерфейсу користувача, а динамічна система управління інформаційною безпекою буде забезпечувати управління повноваженнями і інформаційну безпеку всього вищесказаного [14, с. 77].

Комплексний підхід щодо автоматизованої обробки операцій із застосуванням уніфікованих параметрів кодування інформації (основним із яких є бюджетна класифікація) дав змогу створити у Казначействі інформаційну базу даних про виконання державного бюджету на детальному рівні. У процесі казначейського обслуговування державного бюджету за видатками може застосовуватися система дистанційного обслуговування «Клієнт Казначейства – Казначейство» (СДО) з використанням засобів

криптографічного захисту інформації ДКСУ. У разі застосування СДО між розпорядниками бюджетних коштів (одержувачами бюджетних коштів) та органами Казначейства здійснюється обмін документами в електронному вигляді, в тому числі електронними документами. Порядок роботи в СДО та вимоги до оформлення документів з формування електронних цифрових підписів врегульовано відповідними нормативно-правовими актами. Використання СДО надає клієнтам Казначейства України можливість віддаленого доступу за допомогою мережі Інтернет до інформаційних ресурсів ДСТУ, з метою автоматизації процесу виконання бюджетів усіх рівнів [36, с. 258].

Через програмно-технічний комплекс «Клієнт Казначейства – Казначейство» розпорядники та одержувачі бюджетних коштів отримують доступ до переліку функцій автоматизованої системи «Є-КАЗНА», а саме:

- отримання та передача документів щодо планових показників;
- завантаження інформації щодо бюджетних зобов'язань та бюджетних фінансових зобов'язань;
- отримання та передача розділів відкритих асигнувань;
- створення, підписання та виконання платіжних документів;
- інформування розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів щодо руху коштів на відповідних рахунках;
- формування та надсилання повідомлень розпорядникам (одержувачам) бюджетних коштів про стан виконання ініційованих ними процесів [39, с. 161].

При цьому всі рішення будуть ґрунтуватися на таких основних принципах:

- стандартизації набору програмних і технологічних рішень;
- централізації рішень (де це можливо);
- інтеграції всіх інформаційних систем ДКСУ для забезпечення принципу однократного вводу при багатократному використанні;
- максимальному використанні стандартного ПЗ (де це можливо) [29, с.

17].

Говорячи про апаратну інфраструктуру, необхідно відзначити, що поточний підхід полягав у закупівлі апаратних засобів під кожне нове завдання. Така інфраструктура є багатокomпонентною і вимагає всезростаючих витрат на підтримання її працездатності. Вона не готова до роботи в умовах невизначеності майбутніх кроків. Тому в основу нової технологічної архітектури електронного казначейства має бути закладений принцип набору віртуальних ресурсів, який може бути використаним під будь-які програми в майбутньому. Користувачі при цьому будуть працювати не з регіонально розподіленими центрами обробки та зберігання даних (ЦОД), а використовуючи канали передачі даних між декількома великими ЦОДами. Таким чином, стане можливим розвивати інфраструктуру у вигляді окремого проекту, без прив'язання до конкретних завдань.

Зміни будуть спрямовані на роботу ІТ-організації, включаючи:

- розвиток практики стратегічного планування ІТ;
- організацію системи виявлення потреб користувачів інформаційних систем і аналіз їх задовільності;
- впровадження системи моніторингу якості використання державних контрактів;
- створення центрів компетенцій, які спеціалізуються в певних функціональних областях (новий підхід);
- створення єдиного ситуаційного центру електронного казначейства, що забезпечує усесторонній моніторинг та оптимізацію витрат на супровід інформаційних систем з одночасним поліпшенням якості [9].

На практиці це буде виглядати таким чином: програмне забезпечення встановлюється на робоче місце користувача, тим самим фахівець організації, не виходячи з кабінету, може відправляти за допомогою електронного зв'язку, підписавши електронним цифровим підписом всі необхідні документи. Таким чином, суттєво скорочуються терміни передачі, якість надання платіжних документів.

Електронний цифровий підпис (ЕЦП) – це програмно-криптографічний засіб, який забезпечує:

- перевірку цілісності документів;
- конфіденційність документів;
- встановлення особи, що відправила документ.

Використання ЕЦП дозволяє:

- значно скоротити час, що витрачається на оформлення операції і обмін документацією;
- удосконалити і здешевити процедуру підготовки, доставки, обліку і зберігання документів;
- гарантувати достовірність документації;
- мінімізувати ризик фінансових втрат за рахунок підвищення конфіденційності інформаційного обміну [22, с. 75].

Таким чином, у результаті реалізації взаємопов'язаного комплексу заходів і нових підходів будуть забезпечені: досягнення належної якості виконуваних Казначейством України державних функцій шляхом максимальної автоматизації процесів, застосування найновіших технологій, спрощення адміністративних і технічних процедур; висока операційна ефективність Казначейства України; створення єдиного інформаційного простору фінансової діяльності публічно-правових утворень, необхідного при управлінні державними фінансами. Як наслідок, взаємодія в електронному вигляді для організацій-учасників бюджетного процесу є затребуваною і необхідною реальністю сьогодення.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА ВИДАТКАМИ

3.1. Стратегічні напрями вдосконалення казначейського обслуговування державного бюджету за видатками

ДКСУ є ключовим елементом у системі бюджетних правовідносин, ефективним інструментом для проведення бюджетних реформ. В умовах політичної та економічної кризи, необхідно докласти максимум зусиль для забезпечення стабілізації державних фінансів, що безпосередньо пов'язане із головною функцією ДКСУ із забезпечення ліквідності єдиного казначейського рахунка.

На сучасному етапі органи казначейства залучені тільки до процесу виконання бюджету і не беруть участі в інших етапах бюджетного процесу. Враховуючи, що органи ДКСУ володіють широкою інформацією з усього спектра показників виконання державного бюджету, детально аналізують дані про виконання бюджету, доцільно передбачити участь ДКСУ, поряд з іншими виконавчими органами, на етапах планування доходів і видатків бюджету, оцінки ефективності державних цільових програм, фінансового аудиту.

Ефективним шляхом розвитку казначейської системи виконання бюджетів є удосконалення казначейського обслуговування бюджетних коштів, що дає можливість: запровадження єдиного механізму управління коштами державного та місцевих бюджетів; підвищення ефективності управління видатками місцевих бюджетів на всіх стадіях бюджетного процесу; посилення поточного контролю за цільовим і ефективним використанням бюджетних коштів, дотриманням штатної, фінансової і касової дисципліни [14, с. 79].

Казначейська система обслуговування бюджетних коштів має забезпечити: прозорість руху бюджетних коштів за бюджетними призначеннями; акумуляцію бюджетних ресурсів розпорядників коштів

місцевих бюджетів на єдиному казначейському рахунку управлінь ДКСУ; оперативність в управлінні коштами (можливість мати щоденні дані про залишки коштів на рахунках усіх рівнів бюджетів та на рахунках бюджетних установ; єдиний підхід до бухгалтерського обліку й складання звітності про виконання місцевих бюджетів.

Таким чином, можна виокремити такі основні напрями удосконалення казначейського обслуговування бюджетів за видатками:

- оптимізація казначейської інфраструктури;
- удосконалення системи бухгалтерського обліку на основі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі;
- впровадження міжнародних стандартів у роботі Державної казначейської служби України;
- вдосконалення підходів до фінансової звітності про виконання державного та місцевих бюджетів на основі міжнародного досвіду;
- використання зарубіжного досвіду касового виконання бюджетів усіх рівнів;
- модернізація програмного забезпечення у роботі органів Казначейства шляхом створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління державними фінансами [30, с. 40].

З огляду на пріоритетне місце й роль ДКСУ, для ефективного функціонування у системі фінансових органів держави, потребує подальшого вдосконалення нормативно-законодавча база. Основними завданнями у цій сфері мають стати удосконалення методології та перехід до єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку і звітності, а також створення уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку.

Важливим напрямком реформування бухгалтерської системи та звітності бюджетних установ є розробка об'єднаного плану рахунків виконання бюджетів із планом рахунків з виконання кошторисів бюджетних установ. Єдиний план рахунків, що використовуватиметься органами ДКСУ, які

обслуговують державний та місцеві бюджети, та розпорядниками бюджетних коштів, які виконують відповідні бюджети, дасть змогу забезпечити прозорість облікових процесів, складання звітності та отримання інформації про фінансові операції, які здійснюються у державному секторі.

Необхідно сконцентрувати зусилля на реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів та ефективному управлінні фінансовими ресурсами держави, на необхідності дотримання прозорих правил ефективного та раціонального використання державних коштів, недопущенні бюджетних правопорушень як у діяльності органів ДКСУ, так і в роботі головних розпорядників коштів.

Удосконалення механізму планування видатків посідає важливе місце у бюджетному процесі держави як інструменту підвищення рівня ефективності, результативності та прозорості використання бюджетних коштів. Важливим є питання оптимізації показників дефіциту бюджету та бюджетних видатків відповідно до пріоритетів економічної політики країни, підвищення ефективності використання інституту бюджету в сфері стимулювання внутрішнього попиту та зростання економіки. Постає необхідність удосконалення методологічних засад планування бюджету в частині визначення соціально-економічного ефекту від здійснення видатків у середньостроковому періоді.

У майбутньому наукові дослідження із зазначеної проблематики необхідно продовжувати з метою розвитку системи планування видаткової частини державного бюджету. Тобто важливою є розробка методологічних засад складання органами влади планів діяльності на відповідний період на основі цілей, завдань та очікуваних результатів функціонування у перспективі відповідно до встановлених пріоритетів у державних програмних документах.

Таким чином, ефективне виконання бюджету будь-якого рівня потребує ефективного управління ліквідністю за умови наявності як дефіциту, так і профіциту ліквідності. Відтак, одним із завдань, що постає перед органами Казначейства України, є професійне управління ліквідністю, спрямоване на

забезпечення в кожний окремий момент часу достатнього обсягу ліквідних активів. Важливою умовою ефективного управління ліквідністю казначейства є наявність законодавчо затвердженого нормативного акту щодо регламентації процесів управління ліквідністю казначейства і контролю її стану. Пропонується прийняти такий документ, який би включав комплекс обов'язкових вимог і правил щодо організації роботи з управління ліквідністю. Модернізація у цьому напрямі касового планування грошових потоків органами Казначейства України дозволить не тільки підвищити ефективність виконання бюджетів усіх рівнів, а й забезпечити подальше поліпшення якості наданих послуг, скоротити терміни складання різних видів звітності, знизити витрати на платіжні операції, здійснювати оптимальні запозичення на основі достатньо точних прогнозів руху ліквідності.

3.2. Удосконалення внутрішнього контролю в системі казначейства

Порядок здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства, розподіл повноважень між суб'єктами такого контролю, а також відповідальність і заходи впливу за вчинені порушення бюджетного законодавства визначено розділом V БКУ [1]. Одним із суб'єктів контролю за дотриманням бюджетного законодавства є ДКСУ. За державним статусом – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів через Міністра фінансів.

Відповідно до статті 112 Бюджетного кодексу України, ДКСУ здійснює контроль за:

- веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат державного бюджету та місцевих бюджетів, крім випадку, передбаченого абзацами третім і четвертим частини другої статті 78 цього Кодексу, складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності;
- бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету;

- відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету;
- відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі);
- відповідністю платежів взятим бюджетним зобов'язанням та відповідним бюджетним асигнуванням.

Розвиток казначейського обслуговування державного бюджету за доходами та витратами супроводжувався розширенням контрольних повноважень органів Казначейства. Фінансовий контроль стає функцією казначейського обслуговування коштів державного бюджету та складовою розвитку системи державних фінансів.

Розвиток державного внутрішнього фінансового контролю має на меті підвищення ефективності використання державних фінансів шляхом системного вдосконалення, зокрема, діяльності центральних органів влади. Названий контроль передбачає здійснення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, а також їх гармонізації.

Внутрішній аудит і контроль, який здійснюється органами казначейства, є важливою і невід'ємною складовою сфери державного управління, тому його результати вимагають постійного моніторингу та глибокого аналізу. Результати моніторингу можуть використовуватися для аналізу якості діяльності як органів казначейства, так і для міністерств і відомств з точки зору оцінки рівня фінансових ризиків при проведенні операцій з бюджетними коштами. Тому, здійснюючи контрольну діяльність в системі казначейства повинна враховуватись потреба у постійному моніторингу діяльності для оцінки її результатів та вжиття відповідних заходів. Це вимагає оптимізації взаємовідносин та обміну інформацією між усіма структурними підрозділами органу казначейства та іншими учасниками бюджетного процесу.

Створення ефективної системи внутрішнього аудиту та контролю в системі казначейства має відбуватися в контексті розвитку державного внутрішнього фінансового контролю з урахуванням сучасних умов розвитку України та норм і правил Європейського Союзу. Чинна практика організації системи державного внутрішнього фінансового контролю потребує розроблення та реалізації новітніх інформаційно-програмних проектів, задоволення потреб у підготовці кадрів та підвищенні їх кваліфікації, посилення наукового потенціалу. Такий підхід сприятиме раціональному використанню державних фінансів та зміцненню фінансової дисципліни, оперативному реагуванню на виникнення або загрозу виникнення фактів неефективного використання державних фінансів та фінансових порушень.

Казначейство України в межах своїх повноважень забезпечує організацію та координацію діяльності головних бухгалтерів бюджетних установ та контроль.

Також органи Казначейства реєструють у бухгалтерському обліку виконання державного бюджету планові показники за розписом. Узагальнена інформація на рахунках бухгалтерського обліку дозволяє здійснювати такий контроль у режимі реального часу [3]. При реєстрації в органах Казначейства бюджетних зобов'язань розпорядників коштів перевіряється відповідність напрямів витрачання бюджетних коштів бюджетному асигнуванню, паспорту бюджетної програми (ч. 5 ст. 48 БКУ) [1]. Згідно з установленими повноваженнями органи Казначейства контролюють наявність асигнувань для взяття зобов'язань та відповідність узятих зобов'язань певним асигнуванням за їх економічними характеристиками. Для забезпечення контролю органи Казначейства звіряють подані розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів Реєстри бюджетних зобов'язань (бюджетних фінансових зобов'язань) та підтвердні документи на предмет відповідності даних, які включені до цих Реєстрів [13, с. 43].

Крім того, органи Казначейства контролюють дотримання розпорядниками коштів вимог ч. 4 ст. 48 БКУ [1], якою встановлені межі

бюджетних зобов'язань а відтак і бюджетної заборгованості. У контексті вказаної норми треба особливо зважити на те, що зобов'язання, узяті без відповідних бюджетних асигнувань або з перевищенням повноважень, установлених БКУ та законом про Держбюджет України, є недійсними. До того ж такі зобов'язання не вважаються бюджетними і не підлягають оплаті за рахунок бюджетних коштів. Узяття цих зобов'язань є порушенням бюджетного законодавства, і витрати бюджету на їх покриття не здійснюються. Як наслідок, за здійснення таких операцій за рахунок коштів державного бюджету, настає відповідальність не тільки розпорядника бюджетних коштів, а й органу Казначейства, який його обслуговував.

Органами Казначейства також здійснюються контрольні повноваження на виконання ст. 49 БКУ [1]. Тобто, органи Казначейства проводять платежі за дорученнями розпорядників бюджетних коштів за наявності в бухгалтерському обліку виконання державного бюджету бюджетного зобов'язання та бюджетного фінансового зобов'язання. При цьому також здійснюється контроль щодо наявності у розпорядника бюджетних коштів відкритих асигнувань (коштів) на відповідну мету.

Задля здійснення обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів органи Казначейства здійснюють їх реєстрацію в єдиному реєстрі розпорядників та одержувачів бюджетних коштів. При запровадженні в 1997 році процедури казначейського обслуговування бюджетних коштів виникла потреба по-новому переосмислити та розібратися в питаннях вертикалі проходження бюджетних коштів та звітування про їх використання головними розпорядниками. Тобто йдеться про прозорість «проходження» бюджетних коштів та підзвітність щодо їх використання. І як з'ясувалося, використовувати кошти бюджетів можуть розпорядники, що мають різні повноваження в системі головного розпорядника, або розпорядники бюджетних коштів, що входять до сфери управління іншого головного розпорядника. Виникла необхідність на законодавчому рівні урегулювати питання ідентифікації

розпорядників та одержувачів коштів, уповноважених на виконання бюджетних програм.

Урегулювання зазначеного питання узгоджувалося з основними завданнями, що необхідно було здійснити в рамках виконання Стратегії модернізації системи управління державними фінансами. З метою забезпечення прозорості бюджетного процесу, достовірності та повноти фінансової звітності передбачалося створення Єдиного реєстру розпорядників та одержувачів бюджетних коштів [10, с. 27]. Уповноваженим органом щодо його створення та ведення було визначено Казначейство України. Актуальність складання і ведення єдиного реєстру на державному рівні підтверджується наявністю таких вимог у БКУ (ч. 3 ст. 10) [1].

Отже, починаючи із 2008 року розпорядники та одержувачі бюджетних коштів, які виконують бюджетні програми, реєструються в органах Казначейства. Це й стало відправною точкою реалізації поставленого завдання. З огляду на вищевикладене, з метою формування мережі головні розпорядники та розпорядники коштів нижчого рівня мають заздалегідь потурбуватися щодо своєчасного включення до єдиного реєстру розпорядників та одержувачі бюджетних коштів, які у відповідному бюджетному періоді будуть уповноважені на виконання бюджетних програм.

Значення вживання терміну, порядок складання та строки подання мережі відповідними розпорядниками бюджетних коштів державного бюджету унормовано. За наказом Міністерства фінансів визначення терміну «мережа розпорядника коштів державного бюджету» вживається як «... згрупована відповідно до законодавства головним розпорядником коштів державного бюджету (розпорядником коштів державного бюджету нижчого рівня, що має власну мережу) інформація щодо розпорядників нижчого рівня, які у своїй діяльності підпорядковані цьому розпоряднику та/або діяльність яких координується ним, а також отримують від нього бюджетні асигнування, та одержувачів коштів державного бюджету» [8, с. 171].

За результатами проведеного дослідження запропоновано згрупувати фінансовий контроль, що здійснюється органами Казначейства, за такими формами: попередній, поточний і наступний.

Попередній контроль здійснюється на етапах:

- формування єдиного реєстру розпорядників (одержувачів) коштів;
- обробки мережі головних (розпорядників нижчого рівня) коштів;
- звіряння відповідності кошторисів (планів використання) розпорядників коштів даним розпису;
- зарахування (повернення) і розподілу платежів за належністю до бюджетів, повернення помилково зарахованих коштів до бюджету, безспірного списання коштів з рахунків;
- відкриття асигнувань (виділення коштів);
- реєстрації бюджетних зобов'язань та бюджетних фінансових зобов'язань.

Поточний контроль здійснюється на етапах:

- здійснення платежів;
- ведення бухгалтерського обліку виконання державного бюджету та складання звітності про його виконання [11, с. 710].

Наступний контроль здійснюється на етапі оцінки діяльності головних бухгалтерів бюджетних установ.

Отже, фінансовий контроль, що здійснюється органами Казначейства є різноманітним за формами контролю та об'єктами. Слід зазначити, що система попереднього внутрішнього контролю, що здійснюється органами Казначейства, є суцільна за охопленням операцій. Розвиток дистанційного обслуговування розпорядників бюджетних коштів та запровадження «електронних закупівель» спонукають до перегляду системи внутрішнього контролю в органах Казначейства [29, с. 18].

Таким чином, за результатами дослідження практики здійснення внутрішнього контролю органами Казначейства доцільно запропонувати напрями удосконалення внутрішнього контролю, а саме: запровадження

механізмів контролю через автоматизацію (впровадження інтегрованих автоматизованих систем управління державними фінансами з вбудованими алгоритмами контролю; надання та обробка платіжних документів в електронному вигляді, впровадження електронного документообігу; введення електронного підпису; скорочення ризиків, пов'язаних з впливом людського фактору); розвиток внутрішнього аудиту в органах Казначейства; створення системи управління ризиками, як елементу операційного менеджменту. Найпершим кроком у цьому процесі є визначення методології оцінки ризиків та управління ними; запровадження повного пакету НП(С)БОДС, розроблених на основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі. Це дозволить удосконалити систему внутрішнього контролю і аудиту, що сприятиме прозорому та ефективному використанню фінансових ресурсів держави.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити наступні висновки:

1) Зазначено, що при дослідженні змісту видатків державного бюджету і чинників, що визначають їх динаміку, необхідно брати до уваги результативність реалізації різних принципів, що характеризують якість бюджету, в тому числі здатність бюджетних відносин забезпечувати ліквідність бюджету та його видатків. Казначейське обслуговування бюджетів за видатками здійснюється через особові рахунки бюджетних установ за допомогою виконання відповідним казначейським органом належним чином укладеного і затвердженого бюджетного розпису.

2) Досліджено, що аналіз державного фінансового устрою різних країн показав, що національне казначейство, як правило, відіграє активну роль в фінансовому управлінні. Незалежно від державного устрою країни, будь то федеративний чи унітарний, на казначейство покладаються основні функції управління державними фінансовими потоками. У провідних індустріальних країнах світу казначейства виконують переважно активну роль у фінансовому управлінні. Але механічне перенесення зарубіжної практики в українські умови навряд чи доцільний. Необхідне створення компетентного і ефективного казначейства України на основі вивчення концепцій провідних країн світу. Перш за все потрібна державна фінансова інформаційна система, яка надасть органам влади і управління оперативну і достовірну інформацію про стан державних фінансів, дозволивши тим самим забезпечити ефективне управління ними. Це є важливим елементом бюджетної реформи в Україні в умовах ринкової економіки. Оцінюючи міжнародний досвід, слід зазначити, що модернізація та впровадження автоматизованих систем управління фінансовою діяльністю є пріоритетним напрямком, що забезпечує підвищення ефективності всього бюджетного процесу на території України.

3) Проаналізовано, що протягом 2017 р. зростання відбулося майже за всіма статтями поточних видатків. При цьому, як і в минулому році, скоротилися видатки на субсидії і поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям) на 21,1 %, нарахування на заробітну плату – на 9,5 % та інші поточні видатки – на 4,9 %. За рахунок цього частка поточних видатків у загальній сумі видатків зменшилася на 0,9 в. п. до 96,1 %. Слід зазначити, що за захищеними статтями видатків знизилися тільки видатки на нарахування на заробітну плату – на 9,5 %. Структура видатків Державного бюджету у розрізі економічної класифікації дещо змінилася порівняно з минулим роком. Варто відзначити, що у цілому частка по обслуговуванню боргових зобов'язань у 2017 р. порівняно з аналогічним періодом попереднього року зменшилась на 1,5 в.п., видатки на соціальне забезпечення зросли на 4,5 в.п., інші поточні видатки зменшились на 3,8 в.п., оплата праці працівників бюджетних установ та нарахування зросли на 1,8 в.п. Так, упродовж 2017 р., порівняно з 2016 р., збільшилася частка видатків за захищеними статтями економічної класифікації і становила 87,0% усіх видатків Державного бюджету, що на 4,4 в. п. більше показника 2016 року. У 2017 році із загального обсягу збільшення видатків (119,5 млрд. грн.) найбільша частка (41,1 %) припадає на виплати пенсій і допомоги.

4) Досліджено, що за період розвитку казначейської служби в Україні функціональні повноваження щодо розрахунково-касового обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів значно розширилися та спрямовані на забезпечення контролю за цільовим спрямуванням бюджетних коштів, прозоре виконання бюджетів всіх рівнів та складання достовірної звітності про виконання бюджетів. Комплексний підхід щодо автоматизованої обробки операцій із застосуванням уніфікованих параметрів кодування інформації (основним із яких є бюджетна класифікація) дав змогу створити у Казначействі інформаційну базу даних про виконання державного бюджету на детальному рівні. У процесі казначейського обслуговування державного бюджету за видатками може застосовуватися система дистанційного

обслуговування «Клієнт Казначейства – Казначейство» (СДО) з використанням засобів криптографічного захисту інформації ДКСУ.

5) Обґрунтовано основні напрями удосконалення казначейського обслуговування бюджетів за видатками: оптимізація казначейської інфраструктури; удосконалення системи бухгалтерського обліку на основі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі; впровадження міжнародних стандартів у роботі Державної казначейської служби України; вдосконалення підходів до фінансової звітності про виконання державного та місцевих бюджетів на основі міжнародного досвіду; використання зарубіжного досвіду касового виконання бюджетів усіх рівнів; модернізація програмного забезпечення у роботі органів Казначейства шляхом створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління державними фінансами.

6) Зазначено, що за результатами дослідження практики здійснення внутрішнього контролю органами Казначейства доцільно запропонувати напрями удосконалення внутрішнього контролю, а саме: запровадження механізмів контролю через автоматизацію (впровадження інтегрованих автоматизованих систем управління державними фінансами з вбудованими алгоритмами контролю; надання та обробка платіжних документів в електронному вигляді, впровадження електронного документообігу; введення електронного підпису; скорочення ризиків, пов'язаних з впливом людського фактору); розвиток внутрішнього аудиту в органах Казначейства; створення системи управління ризиками, як елементу операційного менеджменту. Задля здійснення обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів органи Казначейства здійснюють їх реєстрацію в єдиному реєстрі розпорядників та одержувачів бюджетних коштів.

7)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України : Кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI (Документ 2456-VI, чинний, поточна редакція – Визнання неконституційними окремих положень від 11.10.2018, підстава – v007p710-18) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Артус М. М. Бюджетна система України: навч. посібн. / М. М. Артус, Н. М. Хижа. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 220 с.
3. Богомолова Н. І. Проблеми формування системи видатків Державного бюджету [Електронний ресурс] / Н. І. Богомолова // Ефективна економіка. – 2012. – № 2. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=922>
4. Боярко І. М. Державні видатки в економіці країни : монографія / І. М. Боярко, Н. А. Дехтяр, О. В. Дейнека. – Суми : Сумське видавництво ПВКП «Корпункт», 2013. – 109 с.
5. Василик О. Д. Теорія фінансів: Підручник / О. Д. Василик. – К.: НІОС, 2000. – 416 с.
6. Василик О. Д., Павлюк К. В. Державні фінанси України: Підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К: ЩОС, 2002. – 608 с.
7. Габа І. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів: переваги і недоліки / І. Габа // Все про бухгалтерський облік. – 2010. – № 9.– С. 20–22.
8. Голинський Ю.О., Шиманська І.О. Проблеми та шляхи вдосконалення казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів України / Ю.О. Голинський, І.О. Шиманська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск №12/2017. Ч. 2. – Ужгород, 2017. – С. 169–172.
9. Дейкало Л.Є. Взаємодія органів казначейства України з розпорядниками бюджетних коштів державного бюджету, шляхи вдосконалення [Електронний ресурс] / Л.Є. Дейкало, А.Ю. Чубак // Ефективна економіка. – 2015. – № 1. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

10. Дорошенко А. П., Дорошенко О. О. Проблеми формування видаткової частини бюджету України в контексті забезпечення економічного зростання / А. П. Дорошенко, О. О. Дорошенко // Економічні науки. – 2015. – № 10/1 (15). – С. 23-28.
11. Дубик В.Я., Омелян Н.І. Підвищення якості казначейського виконання видаткової частини державного бюджету України / В.Я. Дубик, Н.І. Омелян // Молодий вчений. – 2018. – № 2 (54). – С. 709-713.
12. Душина О. Казначейське обслуговування Державного бюджету України: реалії та шляхи вдосконалення // Управління розвитком. – 2012. – № 17. – С. 67–68.
13. Зубенко В. В. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2015-2016 рік / В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик та ін.; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи впровадження», USAID. – К., 2016. – 77 с.
14. Казначейське обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів за видатками як одна із головних функцій органів державної казначейської служби України / Р. О. Савченко, Н. М. Савченко, Т. В. Ковальова, І. В. Свиноус // Вісник ЖНАЕУ. – 2017. – № 2 (62), т. 2. – С. 76–83.
15. Крисоватий А.І. та ін. Сучасна парадигма фіскальної політики України в умовах формування суспільства сталого розвитку: моногр. / За наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.І. Крисоватого. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 460 с.
16. Курганська Е. Шляхи адаптації системи казначейства до світових стандартів / Е. Курганська // Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]. – 2016. – № 2. – С. 100–112.
17. Литвиненко Л. Модернізація системи бухгалтерського обліку в держав-ному секторі як складова програми економічних реформ / Л. Литвиненко // Казна України. – 2011. – № 3. – С. 16–18.
18. Ловінська Л.Г. Тенденції реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності державного сектору України / Л.Г. Ловінська, Н.І. Сушко // Фінанси України. – 2012. – № 7. – С. 84-100.

19. Ловінська Л.Г. Бухгалтерський облік і контроль державного сектору в умовах модернізації управління державними фінансами : у 2 т. / за ред. Л.Г. Ловінської. – Т. 1: Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі відповідно до міжнародних стандартів / Л.Г. Ловінська, Н.І. Сушко, С.В. Свірко та ін. – 2013. – 568 с.
20. Луніна І.О. Проблеми й перспективи розвитку системи державних фінансів в Україні / І.О. Луніна // Фінанси України. – 2010. – № 2. – С.3–12.
21. Луніна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин: монографія / І.О. Луніна. – К.: Наук. Думка, 2006. – 432 с.
22. Мотчаний В. І. Тенденції фінансування видатків Державного бюджету України / В. І. Мотчаний // Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». – 2017. – № 5. – С. 73-80.
23. Наконечна Ю. Л., Льодіна О. Т. Державна політика у сфері бюджетних видатків в Україні та напрями її вдосконалення / Ю. Л. Наконечна, О. Т. Льодіна // Економічна держава. – 2016. – № 7. – С. 84-87.
24. Небрат В. Державні видатки в системі регулювання економіки: світові тенденції та вітчизняний досвід / В. Небрат // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 2. – С. 12–19.
25. Огданський М. Країні потрібна сучасна, динамічна система моніторингу виконання бюджетів / М. Огданський // Казна України. – 2011. – № 2. – С. 40–43.
26. Опарін В.М. та ін. Бюджетна система: навч.ме тод. посібник для самост. вивч. дисц. – 2ге вид., перероб. і доп. / В.М. Опарін, В.І. Малько, С.Я. Кондратюк, Г.Б. Коломієць. – К.: КНЕУ, 2002. – 336 с.
27. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник / В. М. Опарін. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2005. – 240 с.
28. Опарін В.М. Засади розбудови ефективної бюджетної системи в Україні // Фінансово-бюджетна стратегія: Зб. наук. праць. – К.: НДФІ, 2009. – С. 56–60.

29. Пасечник Ю. В. Бюджетна система України: Навч. посіб. / Ю. В. Пасечник – К.: Знання-Прес, 2006. – 607 с.

30. Паскаренко Л. Застосування органами казначейства заходів впливу за порушення бюджетного законодавства / Л. Паскаренко // Казна України. – 2015. – № 6. – С. 15–19.

31. Петричко М. М., Лінтур І. В. Теоретичні засади функціонування видатків Державного бюджету в сучасних умовах / М. М. Петричко, І. В. Лінтур // Молодий вчений. – 2015. – № 1 (16). – С. 38-41.

32. Полторак А. С. Аналіз податкових надходжень у структурі доходів зведеного бюджету України / А. С. Полторак, Є. П. Гнатенко // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки. – 2015. – № 2(5). – С. 130–134.

33. Попова Л.М., Попова С.М., Успенко В.І. Казначейська справа. : навч. посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2011 - 164с.

34. Салямон-Міхеєва К. Д. Сучасний стан формування видатків бюджету України: особливості використання / К. Д. Салямон-Міхеєва // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2009. – № 4 (47). – С. 72–81.

35. Серебрянський, Д. М. Оцінка рівня та ефективності перерозподілу ВВП через публічний сектор економіки України / Д. М. Серебрянський, А. М. Вдовиченко, А. І. Зубрицький // Фінанси України. – 2013. – № 4. – С. 45–57.

36. Сіташ Т. Д. Планування бюджетних видатків: концептуалізація та тенденція [Електронний ресурс] / Т. Д. Сіташ // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – Випуск 1 (11). – Режим доступу : [http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/eui_2014_1_97.pdf)

[C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1
&Image_file_name=PDF/eui_2014_1_97.pdf](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/eui_2014_1_97.pdf)

37. Скоропад І.С. Шляхи вдосконалення казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками / І.С. Скоропад, І.В. Макалюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21.3. – С. 257–263.

38. Старостенко Г. Г. Бюджетна система : навч. посіб. / Г. Г. Старостенко, Ю. В. Булгаков – К. : Центр учбов. Літератури, 2006. – С. 131.
39. Сушко Н. І. Реформування бухгалтерського обліку виконання державного бюджету : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04 / Н.І. Сушко : Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2004. – 20 с.
40. Сушко Н. І. Інформаційне забезпечення казначейського обслуговування Державного бюджету в умовах євроінтеграції / Ловінська Л.Г. Тенденції реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності державного сектору України. – Л.Г. Ловінська, Н.І. Сушко // Фінанси України. – 2012. – № 7. – С. 84-100.
41. Сушко Н. І. Інформаційне забезпечення казначейського обслуговування державного бюджету в умовах євроінтеграції / Н. І. Сушко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – Випуск 5. – С. 158-162.
42. Тарангул Л. Л. Бюджетна підтримка та податкове стимулювання національної економіки України : монографія / Л. Л. Тарангул, А. А. Галюта, А. М. Вдовиченко, Т. І. Єфименко. – Ірпінь: Фенікс, 2012. – 531 с.
43. Тропіна В. Б. Бюджетноподаткове регулювання економіки України в кризових умовах / В. Б. Тропіна // Чернігівський науковий часопис Чернігівського державного інституту економіки і управління. Сер. 1: Економіка і управління. – 2013. – №1. – С. 82–89.
44. Тропіна В.Б. Бюджетне забезпечення соціальної функції держави в Україні / В.Б. Тропіна // Фінанси України. – 2008. – №5. – С. 15–31.
45. Федосов В.М., Юхименко П.І. Українська фінансова наука: генеза, еволюція, ренесанс / В.М. Федосов, П.І. Юхименко // Фінанси України. – 2012. – №3. – С. 3–30.
46. Федосов В.М., Вигівська Ю.П. Вплив державного боргу на фінансову безпеку України / В.М. Федосов, Ю.П. Вигівська // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – №1. – С. 408–412.

47. Фесик О.М. Вдосконалення казначейського обслуговування місцевих бюджетів за доходами [Електронний ресурс] / О.М. Фесик, І.А. Зав'ялова. – Режим доступу : www.intkonf.org

48. Чолач С.С. Удосконалення механізму управління коштами місцевих бюджетів України в умовах децентралізації влади [Електронний ресурс] / С.С. Чолач. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>

49. Чугунов І. Я. Бюджетно-податкова політика в умовах інституційних перетворень / І. Я. Чугунов, В. Д.Макогон // Вісник КНТЕУ. – 2014. – № 4. – С. 79–91.

50. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua/news/412/>

51. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>

52. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Видатки Державного бюджету за 2015–2017 роки у розрізі функціональної класифікації видатків та кредитування [51]

Видатки згідно з функціональною класифікацією	2015 рік			2016 рік			2017 рік		
	Зведений бюджет	Державний бюджет	Місцеві бюджети	Зведений бюджет	Державний Бюджет	Місцеві бюджети	Зведений бюджет	Державний бюджет	Місцеві бюджети
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Разом видатків (без урахування міжбюджетних трансфертів), з них на:	103,4	104,1	102,4	130,0	134,5	123,9	122,9	121,5	125,0
- житлово-комунальне господарство	231,1	115,2	232,6	862	19,3	88,6	111,8	58,2	111,8
- загальнодержавні функції	124,5	131,4	95,0	153,1	156,6	131,8	114,0	114,4	111,6
- оборону	184,3	184,4	162,8	190,1	190,1	437,3	114,1	114,1	79,2
- охорону навколишнього природного середовища	62,2	56,5	87,9	158,8	156,1	168,2	113,1	117,7	100,5
- економічна діяльність	86,0	83,3	97,5	128,9	107,9	207,2	117,6	84,6	181,8
- громадський порядок, безпека та судова влада	113,8	113,9	112,5	122,5	122,5	130,1	131,1	131,2	120,8
- охорону здоров'я	92,7	81,3	95,6	124,4	109,3	127,9	106,2	108,8	105,7
- духовний і фізичний розвиток	101,4	95,3	105,1	117,1	135,8	107,0	104,0	74,9	124,1
- освіти	94,9	92,7	95,8	114,1	105,3	117,6	113,4	115,4	112,6
- соціальний захист і соціальне забезпечення	95,1	91,0	101,6	127,8	128,7	126,5	146,5	146,5	146,4

Продовження додатку А

Таблиця А.2

Видатки державного бюджету за січень – вересень 2017-2018 років у розрізі функціональної класифікації видатків та кредитування

Видатки згідно з функціональною класифікацією	2017 рік			2018 рік		
	План, млн. грн	Факт, млн. грн	Частка факт., %	План, млн. грн	Факт, млн. грн	Частка факт., %
1	2	3	4	5	6	7
Загальнодержавні функції, з них:	123940,3	90187,4	19,2	148869,9	108868,5	19,1
- обслуговування боргу	99 056,3	76294,3	16,2	111 218,4	88286,5	15,5
Оборона	61764,8	40 063,4	8,5	76 945,1	45305,4	7,9
Громадський порядок, безпека та судова влада	65126,4	45021,3	9,6	84795,3	56741,9	9,9
Охорона навколишнього природного середовища	4172,4	2263,6	0,5	4491,0	2760,9	0,3
Житлово-комунальне господарство	38,7	5,5	0,0	38,8	9,1	0,0
Охорона здоров'я	12525,4	5 451,2	1,2	16 714,9	9481,8	1,7
Духовний та фізичний розвиток	4987,0	3 379,6	0,7	8 217,1	4984,1	0,9
Освіта	36467,9	24 738,6	5,3	43307,6	28253,7	4,9
Соціальний захист та соціальне забезпечення, з них:	154954,0	105 405,6	22,4	152706,5	89699,8	15,7
- соціальний захист пенсіонерів	145404,3	99253,4	21,1	141078,9	82879,6	14,5
Економічна діяльність, у т.ч.:	38072,8	18600,4	4,0	50112,6	26870,6	4,7
- сільське господарство, лісове господарство та мисливство, рибне господарство	4448,4	2903,0	0,6	11581,1	6686,1	1,2
- паливно-енергетичний комплекс	1324,7	1114,2	0,2	2448,1	1717,7	0,3
- транспорт	1324,7	1114,2	0,2	21409,3	11887,1	2,1
- інші видатки на економічну діяльність	30974,9	13469,0	2,9	14 624,0	6579,5	1,2
Міжбюджетні трансферти	188 605,2	135648,8	28,8	272078,2	198118,2	34,7
Усього	690654,9	470765,4	100,0	860357,8	571093,9	100,0

Додаток Б

Таблиця Б.1

Порівняння видатків Державного бюджету за 2016–2017 роки за функціональною класифікацією видатків та кредитування [51]

Найменування показників статей видатків згідно з функціональною класифікацією видатків та кредитування	Виконано за 2016 рік, млн. грн	Виконано за 2017 рік, млн. грн	Зміна показника (+/-) 2017 року проти 2016 року, млн. грн	Структура збільшення видатків 2018 року проти 2016 року, %	Темпи зростання видатків 2017 року проти 2016 року, %
Цивільна оборона	808,6	604,3	- 204,3	1,8	74,7
Інша діяльність у сфері охорони навколишнього природного середовища	586,2	422,5	- 163,7	1,4	72,1
Утилізація відходів	468,0	383,8	-- 84,1	0,7	82,0
Допомога у вирішенні житлового питання	1 434,5	1 351,3	- 83,2	0,7	94,2
Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері охорони здоров'я	412,0	354,3	- 57,7	0,5	86,0
Промисловість з видобутку рудник та нерудних корисних копалин, відтворення мінерально-сировинної бази	152,9	113,7	- 39,2	0,3	74,3
Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері економічної, торговельної та трудової діяльності, паливно-енергетичного комплексу, зв'язку, телекомунікації та інформатики	38,0	11,0	- 27,0	0,2	29,0
Інша діяльність у сфері соціального захисту	82,1	55,1	- 27,0	0,3	67,1
Соціальний захист безробітних	58,5	40,9	- 17,6	0,2	70,0
Інше зменшення видатків	457,5	431,9	- 25,6	0,2	94,4
Збільшення видатків, усього, у т.ч.:	537 315,3	556 847,5	119 532,2	100,0	122,2
Соціальний захист пенсіонерів	100 858,7	149 029,3	48 170,6	403	147,8
Міжбюджетні трансферти	173 980,0	195 395,3	21 415,3	17,9	112,3
Громадський порядок, безпека та судова влада	54 643,4	71 671,1	17 027,7	14,2	131,2
Обслуговування боргу	84 505,4	95 794,2	11 288,8	9,5	113,4
Військова оборона	47 196,7	53 401,3	6 204,6	5,0	112,7
Освіта	30 185,7	34 625,4	4 439,7	3,9	115,4
Вищі органи державного управління, органи місцевої влади та місцевого самоврядування, фінансова та зовнішньополітична діяльність	13689,5	17089,4	3 399,8	2,9	124,8
Поліклініки і амбулаторії, швидка та невідкладна допомога, спеціалізовані лікарні та інші спеціалізовані заклади, санаторно-курортні заклади, санітарно-профілактичні та протиепідемічні заходи і заклади	5431,3	6 555,8	1 124,5	0,9	120,7
Інша діяльність у сфері оборони	2 348,7	3 355,5	1 006,8	0,8	142,9
Загальна економічна, торговельна та трудова діяльність	640,1	1 429,4	789,3	0,7	223,3
Військове освіта	1 451,3	1 987,8	536,5	0,5	137,0
Інші галузі економіки	5 070,1	5 597,1	526,9	0,4	110,4
Інша економічна діяльність	464,4	981,5	517,0	0,4	211,3
Охорона та раціональне використання природних ресурсів	1 052,6	1 516,7	464,1	0,4	144,1
Інше збільшення видатків	15 597,4	18217,7	2 620,3	2,2	116,8

Продовження додатку Б

Таблиця Б.2

**Видатки Державного бюджету (з міжбюджетними трансфертами) за
2015–2017 роки у розрізі економічної класифікації**

Видатки згідно з економічною класифікацією	2015 рік			2016 рік			2017 рік		
	План, млн. грн	Факт, млн. грн	Виконання, %	План, млн. грн	Факт, млн. грн	Виконання, %	План, млн. грн	Факт, млн. грн	Виконання, %
Поточні видатки	445430,6	422825,5	94,9	573516,4	559 429,4	97,5	672325,4	658111,8	97,9
Оплата праці працівників бюджетних установ	59 948,7	52 553,9	87,7	61663,6	61 024,9	99,0	88 612,4	86 308,0	99,7
Нарахування на заробітну плату	16 923,3	16 729,4	98,9	19130,1	18 829,8	98,4	17 158,6	17 040,2	99,3
Медикаменти та перев'язувальні матеріали	4 012,4	3 886,9	96,9	5 836,8	5 613,2	96,2	6 248,7	6 221,2	99,6
Продукція харчування	2 597,6	2 490,6	95,9	4 352,5	4 303,2	98,9	4 575,6	4 543,9	99,3
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	6 030,2	4 615,3	91,8	5 892,7	5 578,3	94,7	6 787,0	6 473,7	95,4
Обслуговування боргових зобов'язань	51582,5	51 018,2	98,9	88367,9	86 806,4	98,2	97 962,1	97 374,5	99,4
Субсидії і поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	18 934,9	17 111,3	90,4	11 934,3	10 138,9	85,0	8 346,9	7 999,1	95,8
Поточні трансферти органам державного управління інших рівнів	134 457,1	129 523,0	96,3	172904,3	171 347,5	99,1	190 071,2	189 665,8	99,8
Соціальне забезпечення, у т. ч.:	87 919,7	81 492,1	92,7	104434,9	104 051,7	99,6	153 483,8	153 282,5	99,9
• виплати пенсій і допомоги	83 076,6	77 148,9	92,9	95 928,3	95 882,2	100,0	143 775,0	143 764,6	100,0
• стипендії	282,2	274,4	97,2	46,2	43,3	93,7	48,5	44,0	90,7
• інші поточні трансферти населенню	4 560,9	4 068,9	89,2	6 460,4	8 126,2	96,1	9 660,3	9 473,9	98,1
Інші поточні видатки	64 024,1	63 404,8	99,0	98 999,2	91 733,7	92,7	99 079,1	87 202,9	88,0
Капітальні видатки, і них	15 720,4	7 283,3	46,3	25 369,6	17 482,0	68,9	35 965,2	26 631,6	74,0
Капітальне будівництво (придбання)	1 404,9	730,5	52,0	3718,8	2 613,7	70,3	3 248,3	2 399,1	73,9
Капітальний ремонт, реконструкція та реставрація	1 553,0	687,5	44,3	3 538,0	2 789,9	78,9	3 889,5	3 098,8	79,7
Капітальні трансферти	6 524,4	2 792,0	32,8	10 672,5	5 862,2	54,9	16 312,8	11 589,6	71,0
Нерозподілені видатки	1 391,6	х	х	566,4	х	х	31,1	х	х
Усього видатків (з урахуванням міжбюджетних трансфертів)	462 542,6	430 108,8	93,0	599472,4	576 911,4	96,2	708 321,7	684 743,4	86,7